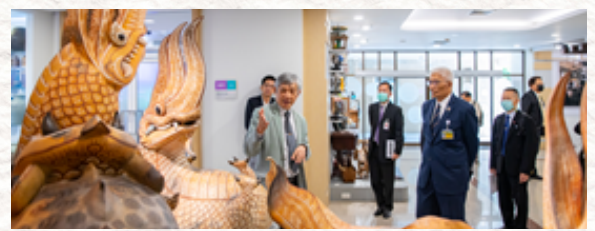

รายงานสรุปการเดินทางเข้าเยี่ยมเยือน ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร วันพฤหัสบดีที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง

"การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์"

คณะอนุกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพ
ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองผู้บริโภค วุฒิสภา

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	ก – ข
ส่วนที่ ๑	
- หน้าที่และอำนาจของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)	๑
ส่วนที่ ๒	
- การดำเนินงานของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เรื่อง การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์	๓๗
ส่วนที่ ๓	
- ประเด็นหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรื่อง การคุ้มครองและ ส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์	๑๙
ส่วนที่ ๔	
- ประมวลภาพการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์พื้นที่การเรียนรู้ทางวัฒนธรรม	๓๕
ภาคผนวก	
- บทความ เรื่อง “ใจแผ่นดิน : เก้าปี 'พอละจี' สามสิบปี 'บ้านบางกลอย’ โดย นายประสาร มฤคพิทักษ์	

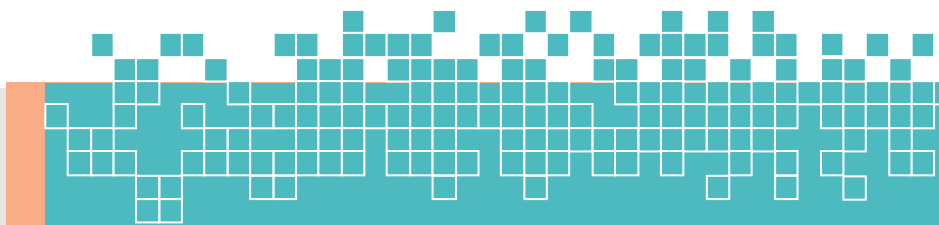
บทนำ

ประเทศไทยมีกลุ่มชนเผ่าหลายกลุ่ม หลายเชื้อชาติที่เข้ามาอาศัยอยู่ด้วยเหตุผลของการอพยพโยกย้ายจากสงคราม สภาพทางเศรษฐกิจ การขาดแคลนพื้นที่ทำกิน ซึ่งส่วนใหญ่เข้ามาในสถานะของผู้อพยพ กลายเป็นคนชายขอบ ต่างดาว หรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสิทธิต่าง ๆ

ปัญหาสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์หรือคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่พบในประเทศไทยส่วนใหญ่ไม่ได้รับสัญชาติไทย หรืออาจจะเป็นคนไทยแต่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย หรือกลุ่มคนต่างดาวที่ไม่มีสัญชาติไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศ หรือเป็นกลุ่มคนที่อยู่อาศัยในพื้นที่มาก่อนออกกฎหมายจากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ขาดโอกาสทางสังคม และไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานหรือสวัสดิการภาครัฐได้เท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน การเข้าไม่ถึงบริการสาธารณะ ถูกเลือกปฏิบัติ มีความเหลื่อมล้ำทางสังคม การศึกษา การเข้าถึงบริการทางการแพทย์ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อนเปราะบาง ดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวภาครัฐจะต้องคุ้มครองและส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์มีสิทธิเสมอภาคไม่ถูกเลือกปฏิบัติ คุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรม ส่งเสริมศักยภาพกลุ่มชาติพันธุ์และสร้างความเสมอภาคบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม อันเป็นพื้นฐานหลักสิทธิมนุษยชนและเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๐ ที่กำหนดให้ **“รัฐพึงส่งเสริมและให้ความสำคัญคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย”** และสอดคล้องกับปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples หรือ UNDRIP) ที่ประเทศไทยได้ลงนามปฏิญญาเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๐ ซึ่งปฏิญญาดังนี้ กำหนดกรอบสากลในการกำหนดมาตรฐานการคุ้มครองชนเผ่าพื้นเมือง ให้สามารถใช้ชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีสุขภาวะที่ดี

จากสภาพปัญหาข้างต้น คณะกรรมการเล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงได้มีการพิจารณาศึกษาแนวทางการพัฒนา คุ่มครองและส่งเสริมกลุ่มชาติพันธุ์ โดยที่ผ่านมาได้เชิญผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล อาทิ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) และมีการลงพื้นที่ศึกษาดูงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน และในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งจัดทำหนังสือข้อเสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนเรื่องดังกล่าวกราบเรียนนายกรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องตามหน้าที่และอำนาจ

ดังนั้น เพื่อเป็นการสานต่อการขับเคลื่อนการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไร้รัฐไร้สัญชาติให้ได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการขั้นพื้นฐานแห่งรัฐในการดำรงชีวิตตามมาตรฐานหลักสิทธิมนุษยชนได้อย่างเหมาะสม เสมอภาค เท่าเทียมและเป็นธรรม และเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพ และการคุ้มครองผู้บริโภค วุฒิสภา จึงได้มีมติเดินทางไปศึกษาดูงาน ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เพื่อรับฟังสภาพปัญหา อุปสรรค แนวทางและการพัฒนาการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์สถานะและความคืบหน้าของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... เพื่อติดตามความคืบหน้าการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของกลุ่มบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา คุ้มครองและส่งเสริมสถานะและสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์รวมทั้งขับเคลื่อนและผลักดันร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... เพื่อให้มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายต่อไป

ส่วนที่ ๑

หน้าที่และอำนาจของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

ประวัติความเป็นมา

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร จัดตั้งขึ้นเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๓๖ พรรษา ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยมีพระราชปรารภว่าประเทศไทยยังไม่มีศูนย์ข้อมูลทางด้านมานุษยวิทยาและสาขาที่เกี่ยวข้องทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งผู้ที่ต้องการข้อมูลจะสามารถสืบค้นได้โดยสะดวก ศมส. ได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๙) และจัดตั้งขึ้นเมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมีสถานภาพเป็นหน่วยงานราชการในสังกัดมหาวิทยาลัยศิลปากร กับได้รับความอนุเคราะห์ให้ใช้ที่ดินจากกรมธนารักษ์ เพื่อก่อสร้างอาคารที่ทำการ ณ ถนนปิ่นเกล้า - นครชัยศรี (ถนนบรมราชชนนี)

ต่อมา มหาวิทยาลัยศิลปากรได้เจรจาขอทำความตกลงกับสำนักงบประมาณเพื่อปรับรูปแบบการดำเนินงานและการบริหารงบประมาณให้เป็นองค์การนอกระบบราชการ โครงการปรับรูปแบบการดำเนินงานและการบริหารงบประมาณของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๔๒ ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๓๗ ศมส. ได้ขอพระราชทานกราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นที่ปรึกษาและเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดอาคารศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ในวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๒

วิสัยทัศน์

สร้างสังคมที่เคารพในความแตกต่าง และอยู่ร่วมกัน
อย่างเข้าใจบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม

พันธกิจ

สร้างสรรค์วิชาการ สื่อสารสังคม ระดมเครือข่าย ขยายความรู้
สู่สาธารณะ

ค่านิยมหลัก

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรในฐานะองค์การวิชาการด้าน
มานุษยวิทยาที่มีภารกิจในการส่งเสริมความเข้าใจและ
ยอมรับ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมอันเป็นหัวใจของ
สาขาวิชามานุษยวิทยา

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้กำหนดค่านิยมองค์กรไว้ ๓ ประการ ได้แก่
Caring ดูแลซึ่งกันและกัน ทั้งผู้ปฏิบัติงานในองค์กร ภาควิชาเครือข่าย และสังคม โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเป็นธรรมในสังคมและความยั่งยืนของระบบนิเวศ

Creativity ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ แสวงหาแนวทางใหม่ ๆ และสร้างนวัตกรรมการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

Quality มุ่งวัฒนธรรมคุณภาพในองค์กร เพื่อพัฒนาคุณภาพของผลผลิตและบริการอย่างต่อเนื่องให้สามารถตอบสนองของความพึงพอใจของผู้ใช้บริการและสังคม

อำนาจหน้าที่

ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๒

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗ แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

๖๖ **มาตรา ๗** ให้ศูนย์มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการและสนับสนุน การรวบรวม การศึกษา การวิจัย การจัดการ การเผยแพร่และให้บริการข้อมูลด้านมานุษยวิทยาและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

(๒) สร้างความร่วมมือ สนับสนุนและขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นและเครือข่ายทางวิชาการ ในการสร้างและจัดการความรู้ด้านมานุษยวิทยาและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ที่ยั่งยืนของชุมชนและประโยชน์ทางวิชาการ

(๓) ดำเนินการจัดและสนับสนุนการจัดการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติอย่างยั่งยืน

(๔) บริหารจัดการ เชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลและสารสนเทศกับสถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในการเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากข้อมูลด้านมานุษยวิทยาและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง

(๕) เป็นแหล่งค้นคว้าและแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลและสารสนเทศด้านมานุษยวิทยาและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง

(๖) ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมทางวิชาการเพื่อเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดพิมพ์เอกสาร การจัดทำสื่อโสตทัศน์ การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการจัดนิทรรศการ ”

ดร.นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์
ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ได้นำเสนอ
ยุทธศาสตร์ ภารกิจงานของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

บทบาทและภารกิจงาน

๑. สร้างเสริมทุนทางวัฒนธรรม มรดกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
สร้างความเป็นธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน
๒. การจัดการความรู้ด้านมานุษยวิทยา: วิจัย สร้างองค์ความรู้ สร้างคน สร้างชุมชน
วิชาการ และนำความรู้ด้านมานุษยวิทยาสู่การใช้ประโยชน์สาธารณะ
๓. ขับเคลื่อนนโยบายเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของความหลากหลาย และลดอคติ
ทางวัฒนธรรม
๔. สร้างเสริมทุนทางวัฒนธรรม มรดกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
สร้างความเป็นธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ยุทธศาสตร์

แผนยุทธศาสตร์ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ส่งเสริมการสร้างความรู้ การจัดการข้อมูล การนำความรู้และ
ข้อมูลทางมานุษยวิทยาไปใช้ประโยชน์ในสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สร้างคุณค่าและบทบาทมานุษยวิทยาด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้และ
การสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างสังคมแห่งโอกาส

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สร้างกลไกการทำงานในลักษณะภาคีหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์
ขับเคลื่อนการคุ้มครองสิทธิและความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ยกกระดับสมรรถนะระบบการบริหารอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นองค์กร
ต้นแบบภาครัฐสมรรถนะสูง

งานด้านวิชาการ

๑. งานด้านชาติพันธุ์ ซึ่งมีการดำเนินงานเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์อย่างครบถ้วน ทั้ง ๖๐ กลุ่มชาติพันธุ์

๒. งานประวัติศาสตร์และโบราณคดี

๓. สังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย

๔. พิพิธภัณฑสถานและข้อมูลชุมชน

การดำเนินการด้านวิชาการดังกล่าวจะมีการดำเนินงานในเชิงนโยบาย งานวิจัย การจัดทำและพัฒนาฐานข้อมูล รวมทั้งการสร้างเครือข่าย โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. ลดอคติ ลิทธิและความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสร้างความตระหนักรู้ในสิทธิทางวัฒนธรรม การใช้ภาษาของตนเองในการฟื้นฟูสิทธิที่จะได้รับการเคารพในพื้นที่ฐานทางวัฒนธรรม

๒. ใช้ทุนวัฒนธรรม มรดกภูมิปัญญาและความเข้มแข็งของชุมชน

๓. การพัฒนาที่ยั่งยืนบนความหลากหลายทางชีววัฒนธรรม

๔. การใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการแพทย์ เพื่อสังคมที่ใส่ใจดูแลกัน และเพื่อให้ระบบบริการทางการแพทย์มีความละเอียดอ่อนต่อความเป็นมนุษย์เพิ่มมากขึ้น

ฐานข้อมูล

๑. มีข้อมูลพร้อมให้บริการออนไลน์ ๒๘ ฐานข้อมูล และมีผู้เข้าใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรกว่า ๕.๙๘ ล้านครั้งต่อปี

๒. ให้บริการฐานข้อมูลด้านสังคม วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ พิพิธภัณฑสถาน จารึก เอกสาร โบราณ วรรณกรรม จดหมายเหตุมานุษยวิทยา ความรู้และงานวิจัยด้านมานุษยวิทยา ศิลปวัฒนธรรมของไทยและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถือเป็นฐานข้อมูลที่ดีและเชื่อถือได้ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย

ด้านเนื้อหา พัฒนาคุณภาพและปริมาณที่ครบถ้วนสามารถอ้างอิงได้ทางวิชาการ

ด้านการให้บริการ พัฒนาระบบสืบค้นที่มีความทันสมัยเข้าถึงง่าย รวมทั้งขยายผลการนำเอาความรู้จากฐานข้อมูลไปพัฒนาต่อยอดเป็นสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ

ใช้ความรู้ขับเคลื่อนนโยบาย

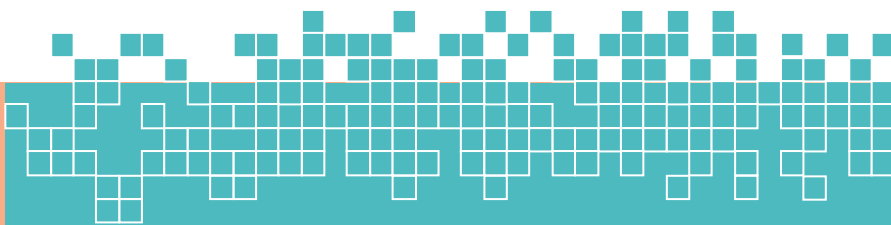
- การขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ
แนวคิด ส่งเสริมให้ชุมชนชาติพันธุ์ดำรงวิถีชีวิตบนฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ผสมผสานและปรับให้เข้ากับความรู้และบริบทสมัยใหม่
เป้าหมาย สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่
ผลดำเนินงาน ปัจจุบันมีการประกาศแล้ว ๑๔ พื้นที่ และเตรียมประกาศอีก ๔๐ พื้นที่

งานฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพ

- พัฒนาหลักสูตรและจัดการฝึกอบรม
  - หลักสูตรผู้นำสถาบันพระปกเกล้า: อนาคตทางวัฒนธรรมกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเครื่องมือ ๗ ชั้น วิถีชุมชน เครื่องมือการเก็บข้อมูลชุมชน
  - การจัดการข้อมูลชุมชนและพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ “เขตพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์”
  - การเก็บและจัดการข้อมูลชุมชนและพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
  - การจัดเก็บและอนุรักษ์เอกสารโบราณ
  - การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อจัดการทุนวัฒนธรรม

*****

ส่วนที่ ๒

การดำเนินงานของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เรื่อง การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

นายอภิรักษ์ ธรรมเสนา ผู้จัดการฝ่ายสื่อสาร
สังคมและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ศูนย์มานุษยวิทยา
สิรินธร ได้นำเสนอข้อมูล สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ภารกิจของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้มีการจัดตั้งมาเป็นระยะเวลา ๓๑ ปี
ซึ่งได้มีการดำเนินงานในเรื่องชาติพันธุ์มาอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นสถาบันวิชาการ มีภารกิจ ๓ ด้าน

๑. การพัฒนาฐานข้อมูล - องค์ความรู้ด้านมานุษยวิทยา
๒. การเผยแพร่องค์ความรู้ทางมานุษยวิทยา
๓. ขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์ความรู้ทางมานุษยวิทยาภายใต้แนวคิด “มานุษยวิทยา
สาธารณะ” ที่มุ่งลดอคติทางวัฒนธรรม สร้างสังคมที่เข้าใจและยอมรับความแตกต่างหลากหลาย
มีการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

งานด้านวิชาการ

- พัฒนาฐานข้อมูลให้มีความทันสมัย
- สร้างแผนงานวิจัยที่ตอบโจทย์สถานการณ์ทางสังคม
- แปรรูปและเผยแพร่องค์ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ
- พัฒนาหลักสูตรอบรมสร้างผู้นำรุ่นใหม่ที่เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม
- สร้างความร่วมมือกับเครือข่ายวิชาการทั้งในและต่างประเทศ

งานชุมชนท้องถิ่น

- ร่วมกับชุมชนท้องถิ่นขยายผลการพัฒนาคลังข้อมูลชุมชน เพื่อสร้างกลไกในการ
จัดการข้อมูลชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ
- สนับสนุนการทำงานร่วมกับเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกว่า ๑,๕๐๐ แห่ง
เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน

งานขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติ

- ขับเคลื่อนขยายผลการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษเพื่อคุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

- ยกย่องพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๐

จุดเปลี่ยนสำคัญ ที่ทำให้ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรมีบทบาททางด้านวิชาการเพิ่มมากขึ้น คือ ปี ๒๕๕๐ ที่สหประชาชาติรับรอง “**ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง**” ซึ่งมีหลักการสำคัญและเป็นข้อตกลงร่วมและพันธสัญญาที่ทุกประเทศต้องนำไปปฏิบัติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง และแนวคิดดังกล่าวได้เริ่มเข้าสู่ประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรสามารถดำเนินงานตามนโยบายแรกได้ในปี ๒๕๕๓ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ ว่าด้วยการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ เรื่องแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกระเหรี่ยง ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่มีการดำเนินงานในเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม

ต่อมา ปี ๒๕๕๗ ได้มีความพยายามที่จะยกระดับมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวไปสู่การมีกฎหมายเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้มีการยกย่องพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... ซึ่งปัจจุบันอยู่ในขั้นการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

ทำไมต้องสนใจประเด็นชาติพันธุ์

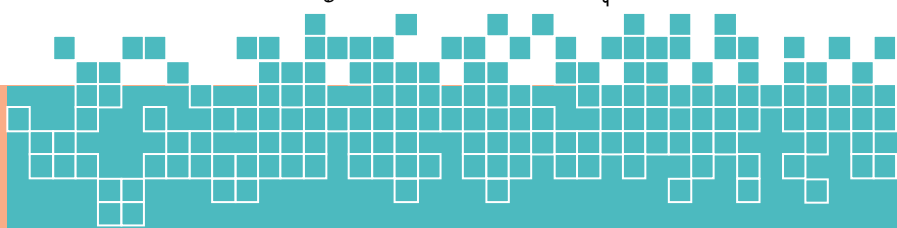
๑. ประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์มากถึง ๖๓ กลุ่ม มีประชากรมากกว่า ๖.๑ ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ ๙.๖๘ ของประชากรไทย

๒. กลุ่มชาติพันธุ์ยังต้องเผชิญกับอคติทางวัฒนธรรม ถูกเลือกปฏิบัติ ไม่ได้รับความเป็นธรรม เกิดเป็นความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

ประเด็นการอคติกับกลุ่มชาติพันธุ์มีด้วยกัน ๓ เรื่อง ได้แก่ มีแนวคิดที่ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไม่ใช่คนไทย กลุ่มชาติพันธุ์เป็นคนร้าย/ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มเป็นผู้ค้ายาเสพติด จึงเป็นที่มาให้กลุ่มชาติพันธุ์ถูกเลือกปฏิบัติและไม่ได้รับความเป็นธรรม และถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่นำไปสู่การเหลื่อมล้ำ รวมทั้งเป็นปัญหาการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งปัญหาดังกล่าว มีความเป็นไปได้ว่าแนวโน้มในอนาคตจะนำไปสู่ปัญหาความรุนแรงได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการทำให้คนในสังคม มีความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น

๓. กลุ่มชาติพันธุ์มีทุนทางวัฒนธรรม ที่หากส่งเสริมจะเป็น “**พลังสร้างสรรค์**” ในการพัฒนาประเทศ

๔. ทิศทางการพัฒนาของโลกหันมาให้ความสำคัญกับความเป็นชาติพันธุ์

สถานการณ์ชาติพันธุ์

๑. **สถานะทางกฎหมาย** ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่า ๕๐๐,๐๐๐ คน ที่ไม่ได้รับสถานะทางกฎหมายเป็นความเสี่ยงที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน เป็นความเหลื่อมล้ำที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี

เห็นว่า ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังไม่ได้รับสถานะทางกฎหมาย/หรือได้รับสัญชาติไทย ไม่ได้อยู่ที่กฎหมาย ระเบียบ แต่อยู่ที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาอนุมัติให้สัญชาติอันเนื่องมาจากเหตุผลหลายประการ เช่น มีกระบวนการตรวจสอบที่ล่าช้า ปัญหาอุปสรรคเป็นต้น โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้มีการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวในพื้นที่หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา ร่วมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เพื่อจัดทำเป็นพื้นที่ต้นแบบในชุมชนชาวมอแกน มีประชากรประมาณ ๗๐๐ คน โดยใช้วิธีการทำผังเครือญาติ/การทำข้อมูลมานุษยวิทยา และนำวิธีการที่ใช้ในพื้นที่ดังกล่าวไปให้พื้นที่อื่น ๆ ดำเนินการ

สำหรับเรื่องคนไร้รัฐไร้สัญชาติ กระทรวงมหาดไทยได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ว่าฐานข้อมูลเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรดำเนินการจัดทำ จะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับสัญชาติ ซึ่งการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรและกระทรวงมหาดไทย ถือได้ว่าเป็นการยกระดับความร่วมมือจากฐานข้อมูลวิชาการนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายให้เป็นรูปธรรม

๒. **ขาดสิทธิทางวัฒนธรรม และอดีตทางชาติพันธุ์** เกิดจากการขาดการเรียนรู้และเคารพในวัฒนธรรม ทำให้เกิดความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม และเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนกับประชากรกลุ่มชาติพันธุ์

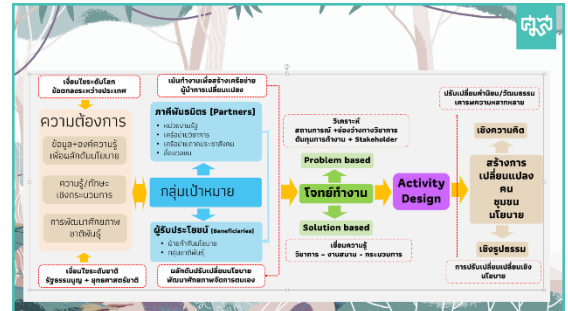
๓. **ขาดสิทธิในทรัพยากรและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ** นโยบายอนุรักษ์ป่าที่ไม่สอดคล้องกับวิถีดั้งเดิม ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และอิทธิพลจากการเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ ทำให้ต้องพึ่งพาวัตถุดิบราคาสูง มีแนวโน้มที่จะต้องเป็นกลุ่มที่ประสบกับวิกฤตหนี้สินขาดความมั่นคงในการดำรงชีวิต

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้มีการจัดเก็บข้อมูลชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีจำนวน ๒,๗๐๐ ชุมชน ที่อาศัยอยู่ในป่าจากจำนวนชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ๗,๐๐๐ ชุมชน ซึ่งปัญหาสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ คือ การอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่า แต่ยังไม่ได้รับสิทธิ

ยุทธศาสตร์ ๓ สร้างกับการขับเคลื่อนงานชาติพันธุ์

สำหรับการทำงานเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ได้กำหนดกรอบการทำงาน/แนวคิด ภายใต้ กลยุทธ์ ๓ สร้าง ได้แก่ ๑) การสร้างองค์ความรู้ ๒) การสร้างคน/เครือข่าย และ ๓) สร้างเงื่อนไขทางสังคม

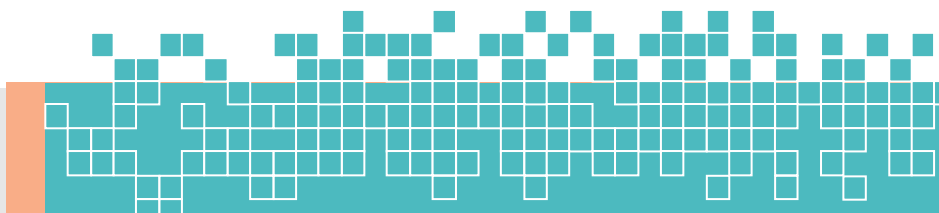
สำหรับในแง่ของความสำเร็จในการดำเนินงานเรื่องดังกล่าว เห็นว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายในเรื่องดังกล่าว โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รับผิดชอบและในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์นำไปขับเคลื่อน เช่น เรื่องเขตพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้มีข้อเสนอ ซึ่งได้มีการดำเนินงานในหลายพื้นที่ร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น เมื่อมีการนำองค์ความรู้มาสู่การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย ซึ่งในระดับนโยบาย ก็ จะเห็นความเปลี่ยนแปลงที่มีความชัดเจน รวมทั้งร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... นับว่าเป็นความก้าวหน้าที่มีความสำคัญในการดำเนินงานเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์

งานด้านฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์

งานด้านฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์มีฐานข้อมูลที่มีความสำคัญ ๓ ระดับ ดังนี้

๑. **ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์** เป็นฐานข้อมูลวิถีชีวิตและประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ครบทุกกลุ่ม
๒. **ฐานข้อมูลงานวิจัยชาติพันธุ์** เป็นฐานข้อมูลรวบรวมงานวิจัยด้านชาติพันธุ์ เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อการวางยุทธศาสตร์การทำงานด้านชาติพันธุ์
๓. **ฐานข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์** เป็นฐานข้อมูลสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนชาติพันธุ์ในการจัดการข้อมูลด้วยเครื่องมือ “คลังข้อมูลชุมชน” ที่รวบรวมข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์ในระดับตำบล

สำหรับงานฐานข้อมูลดังกล่าวสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ ได้บรรจุไว้เป็นแผนสำคัญให้มีข้อมูลด้านชาติพันธุ์ คือ “แผนการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม” และต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในปี ๒๕๖๙ ซึ่งปัจจุบันศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้มีการทำงานร่วมกับชุมชนและองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีพื้นที่นำร่องใน ๒ พื้นที่ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และองค์การบริหารส่วนจังหวัดพังงา รวมทั้งทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีความสนใจในเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ ปัจจุบันมีการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๔๕ ตำบล

ดังนั้น ในปี ๒๕๖๖ จะสามารถจัดเก็บข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ชุดแรกในพื้นที่ ๔๕ ตำบล ซึ่งมีชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ประมาณ ๒๐๐ ชุมชนได้ และเป็นชุดข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น

การขับเคลื่อนพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

เขตพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นพื้นที่ที่กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการคุ้มครองและยอมรับสิทธิทางวัฒนธรรมตามกฎหมาย โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนชาติพันธุ์ในฐานะชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อให้สามารถดำรงวิถีชีวิต อย่างมีศักดิ์ศรีพึ่งพาตนเองได้ บนฐานภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการผสมผสานองค์ความรู้ใหม่ครอบคลุม “พื้นที่ทางกายภาพ” ดังนี้

พื้นที่อยู่อาศัย คือ พื้นที่ตั้งชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถสืบหลักฐานการตั้งถิ่นฐานมาอย่างต่อเนื่อง

พื้นที่ทำกิน คือ เป็นพื้นที่ที่ชุมชนใช้ประโยชน์ในการทำกินตามวิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญามาอย่างต่อเนื่อง

พื้นที่พิธีกรรม คือ เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่พื้นที่ชุมชนใช้ในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อและจารีตประเพณี

พื้นที่ใช้ประโยชน์ คือ พื้นที่ที่ชุมชนมีการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรบนฐานวัฒนธรรม

พื้นที่อนุรักษ์ คือ พื้นที่ที่ชุมชนบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรตามวิถีวัฒนธรรมและจารีตประเพณี

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่วัฒนธรรม การอาศัยอยู่ในพื้นที่ระบบนิเวศวัฒนธรรม จะส่งผลให้เกิดภูมิปัญญา เกิดศักยภาพในการเอาตัวรอดในระบบนิเวศนั้น ๆ เมื่อนำกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ออกจากเขตพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ได้ จะส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ตกเป็นแรงงานรับจ้างและไม่มีความมั่นคงในชีวิต รวมทั้งรัฐบาลต้องเข้าไปดูแลและให้ความช่วยเหลือ

ดังนั้น เขตพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ควรพิจารณาถึงองค์รวม ทั้งเรื่องที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน และพื้นที่แห่งจิตวิญญาณ รวมทั้งพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่และตั้งกติกาการใช้พื้นที่ร่วมกัน

แนวคิดเขตพื้นที่คุ้มครอง

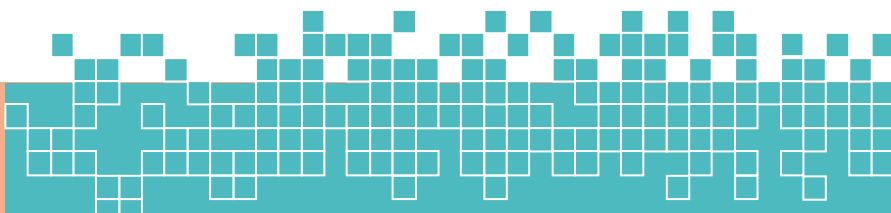
๑. **การจัดการแบบมีส่วนร่วม** เป็นการจัดการแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ ภาคประชาสังคม เพื่อรักษาและใช้ประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน
๒. **สิทธิทางวัฒนธรรม** ให้โอกาสอย่างเป็นธรรมในการแสดงออกเพื่อให้วัฒนธรรมของตนสามารถดำรงอยู่ ถูกรักษาต่อและพัฒนา รวมทั้งมีเสรีภาพทางวัฒนธรรมที่ไม่ถูกดูถูกเหยียดหยาม
๓. **สิทธิชุมชนดั้งเดิม** ยอมรับสิทธิในพื้นที่บรรพชนที่เป็นสมบัติร่วมกันของชุมชน และมีสิทธิในการจัดการการเสริมพลังตามจารีตและประเพณีของตน ในฐานะ “ดินแดนบรรพบุรุษ”

เป้าหมายพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

๑. คุ้มครองวิถีภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์
๒. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
๓. การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีบนฐานเศรษฐกิจเชิงวัฒนธรรม

ตัวอย่างเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ

เช่น ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านดอยช้างป่าแป๋ จังหวัดลำพูน ชุมชนสามารถรักษาวิถีวัฒนธรรมปกากะญอดั้งเดิมที่มาอายุกว่า ๒๓๐ ปี ชุมชนได้สร้างความร่วมมือในการจัดการไฟฟ้า โดยทำแนวกันไฟดูแลป่าต้นน้ำในเขตอนุรักษ์ได้มากถึง ๒๑,๐๓๔ ไร่ ซึ่งปัจจุบันชุมชนกำลังทำวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยศิลปากรพัฒนานวัตกรรมตรวจจับไฟฟ้า

ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครอง และส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. ....

ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนปฏิรูปประเทศ เมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑ แผนปฏิรูปประเทศด้านสังคม การจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๓๐ ประกอบกับคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ในการจัดทำร่างกฎหมายสำคัญที่คณะรัฐมนตรีจะตราขึ้น เพื่อดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ ได้มอบหมายให้กระทรวงวัฒนธรรม โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน ทั้งนี้ ร่างพระราชบัญญัติฯ มีการพัฒนาสืบเนื่องมาจากการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๓ เรื่อง แนวนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล และมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๓ เรื่อง แนวนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ซึ่งกระทรวงวัฒนธรรม เสนอ

หลักการของร่างพระราชบัญญัติ

เจตนารมณ์ มีสถานะเป็นกฎหมาย “ส่งเสริม” ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๓๐ โดยคุ้มครองสิทธิของชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ ให้มีสิทธิเสมอภาคกันอย่างเสมอภาคกันอย่างไม่เลือกปฏิบัติ เน้นวางกลไกในการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาบนหลักการ ๓ ประการ ดังนี้

๑. **คุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรม** ให้ความคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ในการเลือกดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมของตนโดยไม่ถูกคุกคาม หรือถูกเลือกปฏิบัติ **จากเดิม** ที่กลุ่มชาติพันธุ์ถูกมองในฐานะที่เป็น “คนชายขอบ” และถูกละเมิดสิทธิในด้านต่าง ๆ

๒. **ส่งเสริมศักยภาพกลุ่มชาติพันธุ์** ปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ **จากเดิม** ที่เน้นการ “สงเคราะห์” มาเป็น “การเสริมศักยภาพ” ให้กลุ่มชาติพันธุ์มี “พลัง” ในการจัดการตนเอง บนฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรม สร้างความเข้มแข็งเป็นพื้นฐานสร้างความมั่นคงให้ประเทศ

๓. **สร้างความเสมอภาคบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม** ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำที่กลุ่มชาติพันธุ์ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบันที่ไม่ใช่เป็นการให้สิทธิพิเศษแก่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นการส่งเสริมหลักการของการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรีเสมอกัน

ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑. ได้รับการยอมรับในฐานะพลเมืองของชาติอย่างเสมอภาค ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ
๒. มรดกวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้รับการคุ้มครอง และส่งเสริม
๓. มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และพื้นที่จิตวิญญาณตามวิถีวัฒนธรรม
๔. เข้าถึงบริการพื้นฐานของรัฐอย่างเสมอภาค
๕. มีสิทธิจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรตามวิถีวัฒนธรรม และมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนา

การขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติ

๑. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ได้มีการตั้งคณะทำงานจัดทำร่างพระราชบัญญัติฯ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๐ และสอดคล้องกับประกาศแผนปฏิรูปประเทศด้านสังคม
๒. การจัดทำร่างพระราชบัญญัติฯ ได้ดำเนินการตามมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องครอบคลุมทุกภาคส่วน ประกอบด้วย ๑) ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ ๒) ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ๓) สถาบันวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านชาติพันธุ์ และ ๔) ประชาชนทั่วไป
โดยมีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และนำความคิดเห็นที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นมาพิจารณาปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติฯ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
๓. สำหรับปัญหา อุปสรรค ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติฯ คือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับอดีตที่หลายหน่วยงานไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ และการมีกฎหมายฉบับดังกล่าว
๔. ปัจจุบันร่างพระราชบัญญัติฯ อยู่ในชั้นการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อพิจารณาต่อไป

ข้อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามุมชนกะเหรี่ยงบางกลอย

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านบางกลอย เป็นปัญหาที่สะสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้มีการเจรจาขอให้ชาวบ้านย้ายถิ่นฐานจาก “ใจแผ่นดิน” และ “บางกลอยบน” ที่มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ลงมาพื้นที่ด้านล่างที่บริเวณบางกลอย และอีกกลุ่มหนึ่งไปอาศัยอยู่ที่พระกำ ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านบางกลอย ในช่วงปี ๒๕๕๓-๒๕๕๔ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ร่วมมือกับทหาร บุกเข้ารื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ทั้งเขตใจแผ่นดิน และบางกลอยบน โดยมีจุดประสงค์บังคับให้ชาวกะเหรี่ยงทั้งหมดออกจากป่า ซึ่งทำให้ชาวกะเหรี่ยงต้องถอยลงมาใช้ชีวิตกันที่เขตบางกลอยล่าง และบ้านโป่งลึก

ต่อมาในปี ๒๕๖๔ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านบางกลอยได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ซึ่งเดิมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านบางกลอยประกอบอาชีพรับจ้างเป็นแรงงานตามรีสอร์ตในพื้นที่ เมื่อเกิดโรคโควิด - 19 ส่งผลให้ไม่มีอาหารบริโภค จึงกลับเข้าไปทำไร่บริเวณพื้นที่เดิมที่เคยอาศัยอยู่บริเวณบ้านบางกลอยบน และถูกดำเนินคดี ซึ่งปัจจุบันมีการดำเนินคดีกับผู้ใหญ่ จำนวน 28 คน และเด็ก จำนวน 1 คน ในความผิดตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๔๘ และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓

แนวทางที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพ

หลักการ/เหตุผล: เป็นแนวทางที่มุ่งผลเชิงการพัฒนาพื้นที่ตั้งชุมชนปัจจุบันของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านบางกลอย เน้นเยียวยาแก้ไขที่ชาวบ้านได้รับผลกระทบจากการอพยพย้ายชุมชน

แนวทางการทำงาน: พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ และให้หลักประกันความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของชุมชนอย่างเป็นธรรม โดยสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ต้องเน้นการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง

แผนการดำเนินงาน: ดำเนินการตามแผนระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ตามที่คณะทำงานเสนอในรายงานศึกษาฯ ทั้งนี้ ต้องเร่งแก้ไขปัญหาระงับเรื่องคดีความเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชุมชน และจัดหาพื้นที่เพื่อจัดสรรให้ชาวบ้านที่ไม่มีที่ทำกิน หรือมีที่ทำกิน แต่คุณภาพของที่ดินไม่ได้ เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการดำรงวิถีชีวิต

แผนการดำเนินงาน		
ระยะสั้น	ระยะกลาง	ระยะยาว
<ul style="list-style-type: none"> • ข้อเสนอให้มีการทดลองทำ “นาข้าวแปลงรวม” โดยใช้พื้นที่บ้านโป่งลึกจัดทำเป็นไร่นาดูตัวอย่าง • ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น ในกรณีของน้ำผึ้งป่า ต้องหาหรือเกี่ยวกับพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๖๔ • การแก้ไขปัญหาด้านคดีความ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่ประสานการเลื่อนการพิจารณาคดีความฟ้องร้อง 	<ul style="list-style-type: none"> • การพัฒนาระบบประปาภูเขา โดยแบ่งเป็นขั้นตอนการสำรวจ และขั้นตอนการดำเนินงาน • การพัฒนาที่อยู่อาศัย ในกรณีที่อยู่อาศัยทรุดโทรม ประสาน พอช. สำรวจ และดำเนินงานตามโครงการบ้านมั่นคง • จัดการขยะ ให้ อบต. ห้วยแม่เพรียง มีบทบาทหน้าที่เชิงรุกแก้ไขปัญหาขยะ เพื่อสุขภาวะที่ดีของผู้คนในชุมชน • การปรับกลไกการดำเนินงาน ของคณะกรรมการอิสระให้มีการดำเนินงานเชิงพื้นที่มากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> • การพัฒนาเส้นทางถนน และ สะพาน โดยนำเรื่องเสนอต่อ คณะกรรมการฯ • พัฒนาระบบประปาภูเขา ภายหลังการสำรวจพื้นที่ตามแผนระยะกลาง • การนำแผนพัฒนาบางกลอยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด เพื่อให้ชาวบ้านบางกลอยสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและควรเชิญหน่วยงานดังกล่าวเข้าร่วมประชุม • การบูรณาการเชิงพื้นที่ตาม พ.ร.ฎ. บริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. ๒๕๖๕ เพื่อให้ชาวบ้านบางกลอยได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

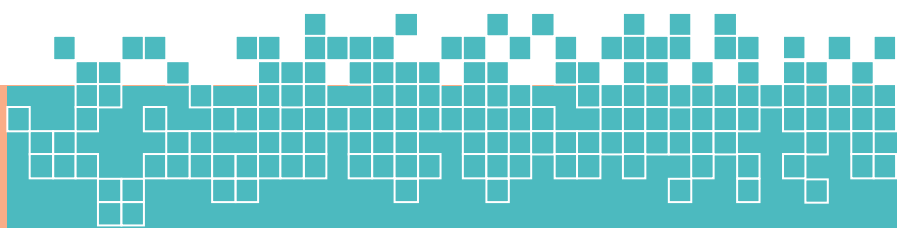
แนวทางที่ ๒ พัฒนาต้นแบบ (Sand Box) ส่งเสริมระบบเกษตรไร้หมุนเวียน

หลักการ/เหตุผล: นอกจากจะสอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้านที่ประสงค์กลับไปใช้พื้นที่ดั้งเดิมทำไร่นาหมุนเวียนแล้ว ยังเป็นการคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่อนุรักษ์เพื่อให้ชุมชนมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้บนฐานวัฒนธรรม

แนวทางการทำงาน: ทำเป็นโครงการศึกษาเชิงทดลอง (Sand Box) แบบมีส่วนร่วมระหว่างชาวบ้าน เจ้าหน้าที่รัฐ และภาควิชาการสหสาขา ระยะเวลาการศึกษา ๕ ปี เพื่อศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งศึกษาความเป็นไปได้ในการกลับไปดำรงวิถีชีวิตดั้งเดิมอย่างถาวร

แผนการดำเนินงาน:

- ๑) ตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างชาวบ้านเจ้าหน้าที่อุทยานและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และภาควิชาการสหสาขา
- ๒) สำรวจการใช้ประโยชน์พื้นที่ตามวิถีวัฒนธรรม จัดทำแผนที่ระบุขอบเขตและการใช้ประโยชน์ที่ชัดเจน
- ๓) จัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่พร้อมกำหนดมาตรการกำกับดูแลการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างสมดุลและยั่งยืน

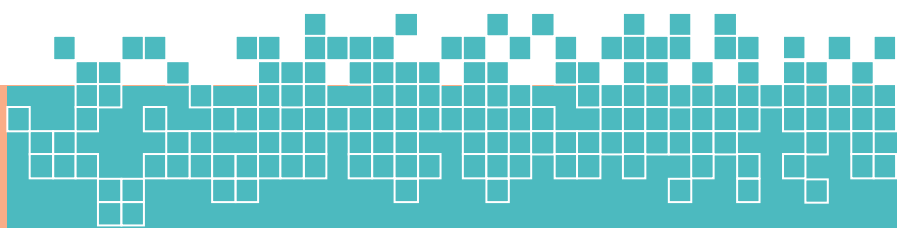

๔) กลุ่มชาวบ้านที่มีความพร้อมทดลองกลับไปดำรงวิถีชีวิตดั้งเดิม โดยมีกลไกกำกับดูแลอย่างมีส่วนร่วม

๕) ประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ถอดบทเรียนพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย

ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวว่านายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้ลงนามเห็นชอบเมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๖๖

*****

ส่วนที่ ๓

ประเด็นหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรื่อง การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรื่อง การพิจารณาให้สัญชาติไทย

นายสมชาย แสวงการ ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนฯ ได้กล่าวว่า การจัดทำต้นแบบในการพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวมอแกน ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา โดยการจัดทำผังเครือญาติทั้งหมดบ้านเป็นวิธีการที่มีความน่าสนใจโดยไม่จำเป็นต้องไปตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) ที่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

นายอภิรักษ์ ธรรมเสนา ผู้จัดการฝ่ายสื่อสารสังคมและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้กล่าวว่า การทำงานเกี่ยวกับเรื่องสัญชาติดังกล่าว ได้มีการทำงานร่วมกับกรมการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้มีการเสนอไปยังกรมการปกครองว่าจะมีการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวเป็นพื้นที่ต้นแบบเพื่อขยายการทำงานไปยังพื้นที่อื่น ๆ

สำหรับการทำงานเกี่ยวกับเรื่องสัญชาติ มีความเห็นใจที่มีเจ้าหน้าที่ส่วนกลางของกรมการปกครองดำเนินงานเพียง ๕ คน จึงมีความจำเป็นต้องสร้างคนเพื่อทำงานเรื่องดังกล่าวในระดับพื้นที่เพื่อที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเรื่องสัญชาติ และเห็นว่าการพิจารณาให้สัญชาติปัญหาการดำเนินการไม่ได้อยู่ที่ข้อกฎหมาย แต่อยู่ที่ปัญหาในส่วนของการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ดังนั้น การดำเนินงานลักษณะดังกล่าวจะส่งผลให้การพิจารณาให้สัญชาติแก่กลุ่มชาติพันธุ์มีความรวดเร็วขึ้น เนื่องจากการจัดทำผังเครือญาติมีข้อมูลยืนยันตัวบุคคลได้

นายถาวร พรหมมีชัย ออนุกรรมการและเลขาธิการ ได้กล่าวว่า ที่ผ่านมาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการได้มีความพยายามในการผลักดัน และขับเคลื่อน **เรื่อง สัญชาติ** มาอย่างต่อเนื่อง และจากข้อมูลการนำเสนอของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ที่มีการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์มอแกน ในพื้นที่หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา โดยใช้วิธีการจัดทำผังเครือญาติเป็นหลักฐานในการพิจารณาขอสัญชาติ ซึ่งส่วนหนึ่งมีความ

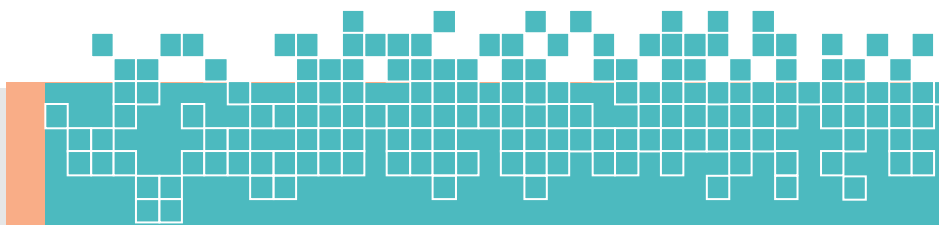
เชื่อว่ากลุ่มคนดังกล่าวเป็นคนไทย แต่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย แต่การดำเนินงานของกรมการปกครองที่ผ่านมามีความล่าช้า และมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดงบประมาณ ปัญหาบุคลากรที่ดำเนินงาน การทุจริตคอร์รัปชัน และผู้มีอำนาจพิจารณาอนุมัติให้สัญชาติ ซึ่งประเด็นของผู้มีอำนาจพิจารณาให้สัญชาติ กรอบความคิดหรือทัศนคติของบุคคลดังกล่าว เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และต้องการพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์หรือการตรวจ DNA เท่านั้น จึงส่งผลให้การขอสัญชาติจำเป็นที่จะต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการดำเนินการ

ในการนี้ เห็นว่าการที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรมีการจัดทำผังเครือญาติดังกล่าวจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ผู้มีอำนาจพิจารณาให้สัญชาติเกิดความเชื่อมั่น และมั่นใจในพยานหลักฐานการขอสัญชาติไทยมากขึ้น และกฎหมาย ระเบียบ ที่กำหนดไว้สำหรับการขอสัญชาติไทยไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าจะต้องมีการตรวจ DNA เท่านั้น การใช้วิธีสำรวจอื่น ๆ เพื่อพิสูจน์ความเกี่ยวพัน เช่น พยานบุคคล กลไกประชาคมหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น อันจะทำให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอนุมัติปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายได้โดยไม่มีข้อห่วงกังวล

นายชูเกียรติ มาลีนิรัตน์ ออนุกรรมการ ได้กล่าวว่า เห็นว่าการจัดทำพื้นที่ต้นแบบเพื่อขอสัญชาติไทยให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวมอแกน ในพื้นที่หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา โดยใช้วิธีการจัดทำผังเครือญาติหรือการสำรวจสาแทรก จึงขอรับฟังความคิดเห็นของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ว่าจะสามารถนำวิธีการดังกล่าวไปใช้ในพื้นที่ยื่น ๆ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ได้หรือไม่

สำหรับการพิจารณาให้สัญชาติแก่กลุ่มชาติพันธุ์ ที่ผ่านมามีข้อห่วงกังวลเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีข้อมูลว่า มีการเข้าสวมสิทธิทางทะเบียนราษฎรเกิดขึ้น แก่กลุ่มบุคคลที่อยู่บริเวณแนวชายแดนประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน และหากมีการพิจารณาให้สัญชาติแก่บุคคลดังกล่าว โดยไม่มีการตรวจ DNA อาจมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดการกระทำผิดได้

**ดร.นพ.โกมาตร จิ่งเสถียรทรัพย์ ผู้อำนวยการ
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร** ได้กล่าวว่า

๑. การตรวจ DNA เป็นหลักฐานในการขอสัญชาติไทย มีข้อจำกัดด้านงบประมาณเป็นอย่างมาก และหากมีความเป็นไปได้การตรวจ DNA รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีการตรวจเฉพาะบุคคลที่เข้าหลักเกณฑ์ และการได้รับสัญชาติไทยถือว่าบุคคลดังกล่าวจะได้รับสิทธิต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้

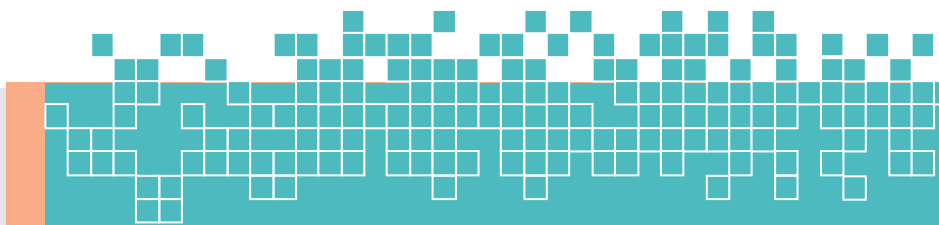
๒. สำหรับการนำวิธีการจัดทำผังเครือญาติชาวมอแกน ในพื้นที่หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา เห็นว่า ในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน หรือกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มก็จะข้อมูลทางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน และในบางพื้นที่ที่มีการแยกกันอยู่และมีการสื่อสารกันน้อย มีการอพยพย้ายถิ่นบ่อยครั้ง การใช้วิธีจัดทำผังเครือญาติเป็นไปได้ค่อนข้างยาก

๓. เห็นว่า การจัดทำผังเครือญาติหรือการสำรวจสาแหรก เป็นข้อมูลหนึ่งในการช่วยยืนยันว่าบุคคลดังกล่าวควรที่จะได้รับสัญชาติไทยได้ในระดับหนึ่ง และสามารถที่จะนำบุคคลดังกล่าวไปตรวจ DNA ก็จะสามารถประหยัดงบประมาณได้ ซึ่งปัจจุบันมีข้อมูลว่า บุคคลที่ควรได้รับการตรวจ DNA มีจำนวนประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ คน

๔. ส่วนในพื้นที่ชายแดนทางด้านตะวันตกของประเทศ แม้ว่าจะมีการเดินทางเคลื่อนย้ายของบุคคลบ้าง จากประสบการณ์ทำงานเห็นว่าคลินิกกฎหมายในพื้นที่สามารถตรวจสอบได้ และมั่นใจในข้อมูลที่ได้มีการจัดเก็บไว้ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสามารถใช้เป็นข้อมูลคัดกรองบุคคลที่เข้าหลักเกณฑ์ในการขอสัญชาติไทยได้

นายอภิรักษ์ ธรรมเสนา ผู้จัดการฝ่ายสื่อสารสังคมและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้กล่าวว่า การทำงานเรื่องสัญชาติ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันว่า การทำงานร่วมกับศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร หน่วยงานจะไม่ได้รับผลกระทบจากการทำงานร่วมกัน และหน่วยงานสามารถนำข้อมูลของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรไปใช้เป็นเครื่องมือในการทำงานได้ เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าการดำเนินงานร่วมกันไม่เป็นภาระของหน่วยงาน และทำให้การทำงานมีความง่ายขึ้น รวมทั้งให้หน่วยงานมีความรู้สึกว่าได้ประโยชน์จากการทำงานร่วมกัน

โดยหลักการทำงานของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร จะเป็นงานวิชาการ เพื่อศึกษางานหรือกระบวนการทำงานในเรื่องต่าง ๆ และเพื่อเป็นต้นแบบให้สามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ได้ และการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังนั้น การนำต้นแบบที่ใช้ในพื้นที่หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา ไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ มีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูง

ดร.นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ได้กล่าวว่า ปัจจุบันมีเครื่องมือ ๗ ชั้นในการเรียนรู้ชุมชน ซึ่งเป็นคู่มือพื้นฐานการเรียนรู้ ดังนี้

๑. **แผนที่เดินดิน** เป็นเครื่องมือชิ้นแรกที่สำคัญและเหมาะที่จะเป็นบันไดขั้นแรกของการศึกษาชุมชน เพราะทำให้เห็นภาพรวมของชุมชนได้อย่างครบถ้วน

๒. **ผังเครือญาติ** เป็นการใช้สัญลักษณ์แสดงตัวบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในระบบเครือญาติ

๓. **โครงสร้างองค์กรชุมชน** การรู้จักและเข้าใจโครงสร้างองค์กรชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จะช่วยให้เราเห็นได้ชัดเจนถึงมิติความสัมพันธ์ในชุมชน

๔. **ระบบสุขภาพชุมชน** ทำให้เห็นภาพรวมของระบบสุขภาพที่สามารถเชื่อมโยงกับมิติต่าง ๆ ของชุมชน

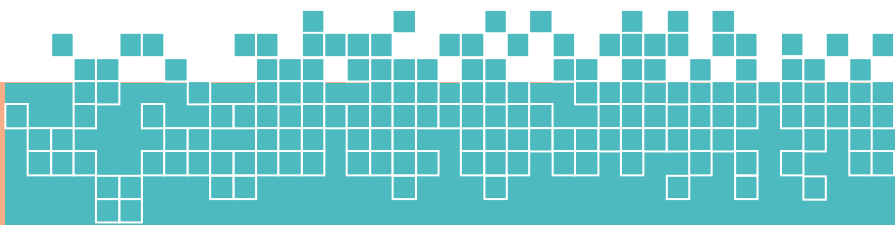
๕. **ปฏิทินชุมชน** ทำให้เข้าใจวิถีชุมชน ซึ่งหมายถึงแบบแผนกิจกรรมเหตุการณ์รวมทั้งประเพณีปฏิบัติของชุมชนที่เกิดขึ้นในรอบปี

๖. **ประวัติศาสตร์ชุมชน** การทำความเข้าใจมิติทางประวัติศาสตร์ของชุมชนสำคัญต่องานชุมชน เพราะชุมชนมีส่วนคล้ายกับบุคคลตรงที่มีความคิดเห็นและมีความรู้สึก การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนเหมือนกับการได้เข้าใจคนคนหนึ่งว่าเขามีความเป็นมาอย่างไร

๗. **ประวัติชีวิต** หรือเรื่องราวประสบการณ์ของคนในชุมชนช่วยให้เราเห็นว่า ค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเคยเป็นเรื่องนามธรรมนั้นมีรูปธรรมการแสดงออกเป็นอย่างไร ค่านิยมหรือวัฒนธรรมเรื่องใดมีความสำคัญและมีผลรูปธรรมต่อชีวิตของผู้คนอย่างไร

นอกจากนี้ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้มีการจัดทำเว็บไซต์วิกิชุมชน เพื่อเป็นแพลตฟอร์มในการบริหารและจัดการข้อมูลชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดเก็บ-จัดการ-เผยแพร่ข้อมูลชุมชนได้ด้วยตนเอง และเพื่อให้เป็นแพลตฟอร์มสำหรับบริหารจัดการโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน รวมถึงเป็น “เครื่องมือ” สำหรับเก็บและจัดการข้อมูลชุมชนที่ได้มาจากการลงพื้นที่ภาคสนาม นอกจากนี้ แพลตฟอร์มดังกล่าวยังถูกพัฒนาขึ้นให้มีความแตกต่างไปจากฐานข้อมูลอื่น ๆ ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร กล่าวคือ แพลตฟอร์มนี้เป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งาน ได้มีสิทธิ์บริหารจัดการและเลือกข้อมูลที่จะเผยแพร่ได้ด้วยตนเอง โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงฝึกอบรมการใช้งานเครื่องมือ และบำรุงรักษาระบบ

โดยแพลตฟอร์มวิกิชุมชน มีระบบการทำงานที่สำคัญ ๒ ส่วนด้วยกัน คือ เครื่องมือ ๗ ชั้น ดังกล่าวข้างต้น จะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำหรับบริหารโครงการ และจัดการข้อมูลที่ได้จากการทำงานภาคสนาม และระบบ “Community Profile” หรือ “ข้อมูลชุมชนโดยรวม” โดยเครื่องมือในส่วนนี้จะเก็บข้อมูลภาพกว้างที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ของชุมชน โดยอาศัยข้อมูลที่ได้มาจากการลงพื้นที่ภาคสนามและไฟล์ทรัพยากร ที่ได้จากการใช้เครื่องมือ ๗ ชั้น เก็บรวบรวมมาประกอบการอธิบายข้อมูลภาพรวมของชุมชน

พลตำรวจโท สุวรรณ เอกโพธิ์ อธิบดีกรมการ
ได้กล่าวว่า ประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์มากถึง ๖๓ กลุ่ม
มีประชากรมากกว่า ๖.๑ ล้านคน และมีชุมชนประมาณ
๓,๐๐๐ ชุมชน ที่ผ่านมามีการแสวงหาประโยชน์
จากกลุ่มชาติพันธุ์หรือไม่ อย่างไร

นายอภิรักษ์ ธรรมเสนา ผู้จัดการฝ่ายสื่อสารสังคมและขับเคลื่อนนโยบาย
สาธารณะ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ได้กล่าวว่า สำหรับประเด็นการแสวงหาประโยชน์จาก
กลุ่มชาติพันธุ์ อาจมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน และประเด็นสำคัญ คือ กลุ่มชาติพันธุ์โดยส่วนใหญ่
ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ยากลำบาก ก็จะมีภาคประชาสังคมเข้าไปทำงานร่วมด้วย และบางส่วนจะได้รับ
งบประมาณสนับสนุนจากองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งเรื่องดังกล่าวหากมีกระบวนการที่หน่วยงาน
ภาครัฐให้การยอมรับบทบาทของชุมชนเพิ่มมากขึ้น การพึ่งพาองค์การภาคประชาสังคม
และองค์การระหว่างประเทศจะลดน้อยลง

สำหรับสถานการณ์กลุ่มชาติพันธุ์ในปัจจุบัน ชุมชนจะมีภูมิคุ้มกันในการป้องกันตนเอง
ซึ่งถือว่าเป็นพัฒนาการที่สำคัญที่มีการเฝ้าระวัง มีการสื่อสารระหว่างกัน รู้เท่าทันโลกที่มีการ
เปลี่ยนแปลงไปเพิ่มมากขึ้น

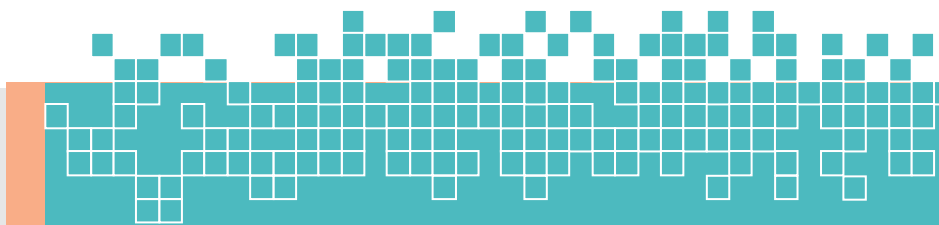
นายสุวัฒน์ ตันยุววรรณะ ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ และประธานคณะอนุ
กรรมาธิการ ได้กล่าวว่า

๑. สำหรับเรื่องสัญชาติหรือสถานะทางกฎหมายของบุคคล เห็นว่า ศูนย์มานุษยวิทยา
สิรินธรได้มีการทำงานร่วมกับกรมการปกครอง ด้วยวิธีการจัดทำผังเครือญาติเป็นวิธีการ
ที่ถูกต้อง ซึ่งเห็นว่าการทำงานร่วมกับกรมการปกครองมีจุดอ่อน คือ เจ้าหน้าที่กรมการปกครอง
ที่ทำงานในเรื่องดังกล่าวมีจำนวนน้อย จึงทำให้การทำงานมีความล่าช้า

๒. ประเด็นของนายอำเภอที่มีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติให้สัญชาติ โดยส่วนใหญ่มี
ข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับการอนุมัติในเรื่องดังกล่าว ดังนั้น จึงเห็นควรมีการสร้างระบบ กลไกขึ้น เช่น
การจัดทำพื้นที่ต้นแบบ ในพื้นที่หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา ที่ศูนย์มานุษยวิทยาได้มีการ
ดำเนินการ เป็นต้น

จากการลงพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อติดตามความคืบหน้าของบุคคลผู้ไม่มี
สถานะทางทะเบียนราษฎรในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน และได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล
ต่อที่ประชุม และเห็นว่าการขับเคลื่อนในเชิงนโยบายจะสามารถทำให้การทำงานในเรื่องดังกล่าว
เดินหน้าต่อไปได้

ดังนั้น จึงเห็นว่าการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวควรต้องมีการแก้ไขจุดอ่อน
คือ การสร้างกลไกให้นายอำเภอเกิดความเชื่อมั่นในการพิจารณาอนุมัติให้สัญชาติ

พลโท กฤษณะ วโรภาช อนุกรรมการ

ได้กล่าวว่า ปัจจุบันมีโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดตั้งขึ้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงมีพระราชปณิธานในการ จัดการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และมีคุณภาพ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ดังนั้น จึงขอเสนอให้ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรประสานไปยังมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูล หรือความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ต้องการเผยแพร่และให้ความรู้แก่ประชาชน ทั้งนี้ ได้แจ้งให้มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับทราบในเรื่องดังกล่าวแล้ว

การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรื่อง การดำเนินคดี กับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านบางกลอย

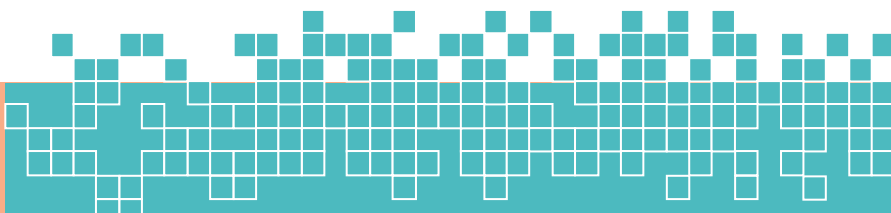

นายประสาร มฤคพิทักษ์ อนุกรรมการ ได้กล่าวว่า ปัจจุบันความตึงเครียดการเสียชีวิตของนายพอลละจี้ รักจงเจริญ หรือ บิลลี่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และการดำเนินคดีกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอย ซึ่งเป็น ผู้ใหญ่ จำนวน ๒๔ คน และเด็ก จำนวน ๑ คน ในความผิดตาม พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ พระราชบัญญัติ ป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๔๘ และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗

นายอภิรักษ์ ธรรมเสนา ผู้จัดการฝ่ายสื่อสารสังคมและขับเคลื่อนนโยบาย สาธารณะ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้กล่าวว่า

๑. กรณีของนายพอลละจี้ รักจงเจริญ หรือ บิลลี่ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้มีการให้ ข้อมูลและยืนยันต่อศาลว่าชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอาศัยอยู่เป็นชุมชนดั้งเดิม และยืนยันว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีสิทธิและสามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ และประเด็นการหายตัวไปของนายบิลลี่ เห็นว่าควรมีจะต้องมีการนำสืบให้ได้ว่า ในวันที่นายบิลลี่หายตัวไปคนสุดท้ายที่อยู่ด้วยเป็นผู้ใด

โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรเป็นองค์กรวิชาการ โดยหลักการจะมีหน้าที่ทำข้อมูล เชิงวิชาการ สนับสนุนข้อมูลให้ศาลเห็นว่าสิ่งที่ชุมชนดำเนินการไม่ได้ผิดไปจากวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์

นอกจากนี้ เห็นว่าควรมีการเยียวยาครอบครัวของนายบิลลี่ ที่ได้รับผลกระทบจากกรณีดังกล่าว ซึ่งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้มีการเสนอไปยังกองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมให้มีการดำเนินการ และได้มีการเสนอไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เพื่อให้ความช่วยเหลือครอบครัวของนายบิลลี่อีกทางหนึ่ง

๒. การดำเนินคดีกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอย ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ จำนวน ๒๘ คน และเด็ก จำนวน ๑ คน หากพนักงานอัยการไม่รับคำร้องขอให้ถอนฟ้อง ซึ่งได้มีการร้องขอไปแล้วว่า การฟ้องคดีดังกล่าวไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ แต่หากพนักงานอัยการยืนยันที่จะดำเนินคดีต่อไป ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรจะยืนยันข้อมูลของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งได้มีการกลับเข้าไปอาศัยอยู่ในพื้นที่เดิม และมีหลักฐาน ภาพถ่ายทางอากาศที่ชัดเจน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้มีการอาศัยอยู่ก่อนที่จะมีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ และขอยืนยันว่าเป็นสิทธิเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ในการเข้าไปทำกินในพื้นที่ ซึ่งเห็นว่าข้อมูลของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรจัดทำขึ้น เป็นข้อมูลที่ได้มีการศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง

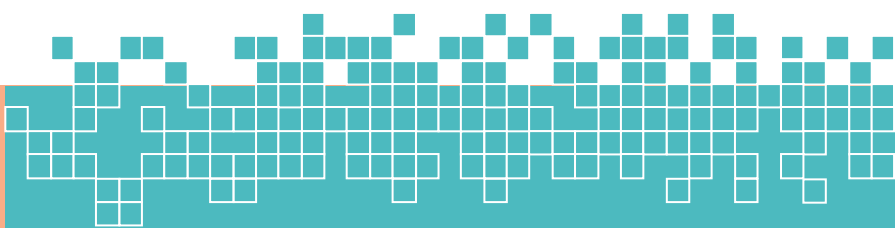
นายประสาร มฤคพิทักษ์ อนุกรรมการ ได้กล่าวว่า สำหรับคณะกรรมการอิสระเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและแก้ไขปัญหาชุมชนกะเหรี่ยงบางกลอย ที่มีนายอนุชา นาคาศัย รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานคณะกรรมการ ซึ่งการแก้ไขปัญหาห้รับทราบข้อมูลว่า

๑. กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอย จำนวน ๗๓๒ คน มีความประสงค์จะอยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนบางกลอย หมู่ ๑ (บริเวณบ้านบางกลอย-โป่งลึก) ใช้แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการส่งเสริมอาชีพโดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ และให้การเยียวยากลุ่มราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการโยกย้ายชุมชน

๒. กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอย จำนวน ๑๕๐ คน ประสงค์จะกลับไปดำรงวิถีชีวิตด้วยระบบเกษตรแบบไร่หมุนเวียนในพื้นที่บางกลอยบน (พื้นที่ดั้งเดิม-ในป่าใหญ่ใจแผ่นดิน) ใช้แนวทางการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบส่งเสริมระบบเกษตรแบบไร่หมุนเวียน ตามหลักการคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

จากจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอยที่ประสงค์จะอยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนบางกลอยมากกว่าประสงค์กลับไปดำรงวิถีชีวิตในพื้นที่ดั้งเดิมในป่าใหญ่ใจแผ่นดิน สามารถสื่อให้เห็นความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ในเรื่องใด

นายสุวพันธุ์ ดันยววรรณะ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ ได้กล่าวว่า สำหรับกรณีของนายบิลลี่ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรมีความต้องการให้ศาลมีคำพิพากษาไปในทิศทางใด และการทำงานในเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรสามารถที่จะประเมินผลการทำงาน ในเรื่องดังกล่าวด้วยกลไกรัฐบาลที่มีอยู่ผลการทำงานที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อยู่ในระดับที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรมีความพึงพอใจระดับใด

นายอนันต์ ธรรมเสนา ผู้จัดการฝ่ายสื่อสารสังคมและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้กล่าวว่า

๑. การพิจารณาศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอย ได้มีการแบ่งกลุ่มการพิจารณาออกเป็น ๔ กลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มที่ประสงค์กลับไปดำรงวิถีชีวิตในพื้นที่ดั้งเดิม-ในป่าใหญ่ใจแผ่นดิน

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มที่ยังไม่ต้องการกลับไปอาศัยอยู่ในพื้นที่เดิม และขออาศัยอยู่ในพื้นที่ด้านล่างก่อน

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มที่พร้อมจะอาศัยอยู่ด้านล่าง

กลุ่มที่ ๔ กลุ่มที่ออกจากพื้นที่ และทำงานในพื้นที่อื่น

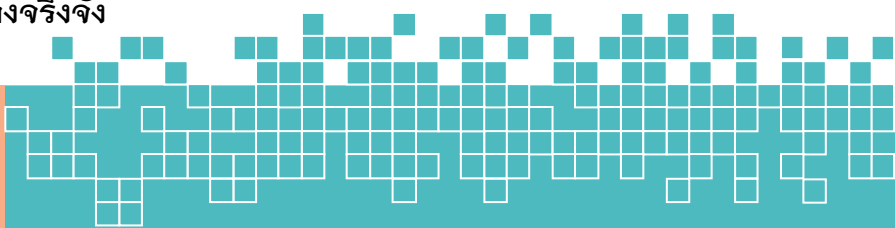
ดังนั้น เมื่อทำการศึกษา พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอยเป็นคนรุ่นใหม่ การทำไร่หมุนเวียนไม่สามารถที่จะทำได้ง่าย และคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ไปเป็นแรงงาน จึงทำให้ไม่พร้อมที่จะกลับไปอยู่ในพื้นที่ดั้งเดิม-ในป่าใหญ่ใจแผ่นดิน ซึ่งการขออาศัยอยู่ในพื้นที่ด้านล่างและขอให้มีการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อให้มีการรองรับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สำหรับผู้ประสงค์กลับไปดำรงวิถีชีวิตในพื้นที่ดั้งเดิม-ในป่าใหญ่ใจแผ่นดิน มีประเด็นสำคัญ ๒ ประการ คือ การไม่ได้รับจัดสรรที่ดินหรือพื้นที่ทำกินมากกว่าร้อยละ ๘๐ และมีความเชื่อว่าพื้นที่ในป่าใหญ่ใจแผ่นดินเป็นจิตวิญญาณของตน และมีความผูกพันในพื้นที่

๒. กรณีคดีของนายบิลลี่ ตามที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้เข้าเป็นพยานในคดีดังกล่าว เพื่อต้องการให้ศาลมีคำพิพากษาว่า ชุมชนเป็นชุมชนที่ได้มีการอยู่อาศัยมาก่อน และที่ผ่านมามีคำพิพากษาในคดีอื่นในทางบวก ยืนยันถึงการที่ชุมชนอาศัยอยู่ในพื้นที่มาก่อน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องใช้กระบวนการตามหลักมานุษยวิทยา

ดร.นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ได้กล่าวว่า สำหรับการประเมินความพึงพอใจในการทำงานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอย ตามมติในการแก้ไขปัญหาที่จะให้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอยส่วนหนึ่งสามารถกลับเข้าไปอยู่ในพื้นที่ดั้งเดิมได้ ถือว่าเป็นคำตอบที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหา และเห็นว่าโจทย์ใหญ่ที่ต้องดำเนินการ คือ การทำให้คุณค่าของวิถีชีวิตดั้งเดิม และการรักษาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องการลงมาอาศัยอยู่ด้านล่างให้มีชีวิตที่ดีขึ้น

นายประสาร มฤคพิทักษ์ อนุกรรมการ ได้กล่าวว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอย สามารถที่จะสะท้อนให้เห็นได้หลายปัญหา เช่น ปัญหาที่ดินทำกิน ปัญหาที่อยู่อาศัย การบุกรุกพื้นที่ป่า การละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นต้น และเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์ทั่วประเทศ **ดังนั้น เห็นว่ารัฐบาลควรที่จะต้องมีแนวทางการแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ทั่วประเทศอย่างจริงจัง**

**การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แนวทางการขับเคลื่อนร่าง
พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. ....**

**นายสุวพันธุ์ ตันยุวรรธนะ ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ
และประธานคณะอนุกรรมาธิการ ได้กล่าวว่า**

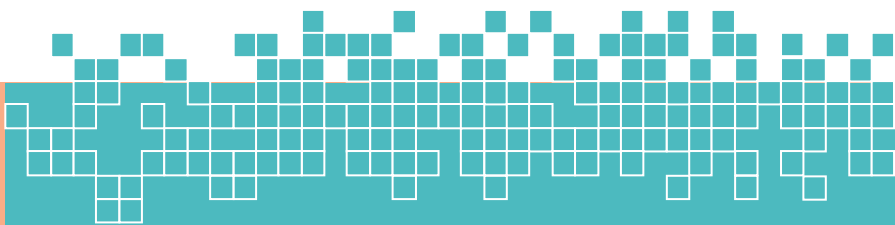
๑. คณะกรรมาธิการและคณะอนุกรรมาธิการ ได้มีการ
พิจารณาติดตามความคืบหน้าการจัดทำและขับเคลื่อนร่าง
พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์
พ.ศ. .... มาอย่างต่อเนื่อง

๒. ร่างพระราชบัญญัติฯ กำหนดอยู่ในแผนปฏิรูปประเทศและเป็นกฎหมายปฏิรูป
และในชั้นการพิจารณาของฝ่ายนิติบัญญัติเป็นการประชุมร่วมกันของรัฐสภา

๓. เมื่อมีรัฐบาลชุดใหม่ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรจะต้องมีการหารือกับกระทรวง
วัฒนธรรม เพื่อให้มีการผลักดันร่างพระราชบัญญัติฯ ต่อไป

*****

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้ขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติฯ โดยมีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และนำความคิดเห็นที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็น มาพิจารณาปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติฯ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของปัญหา และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

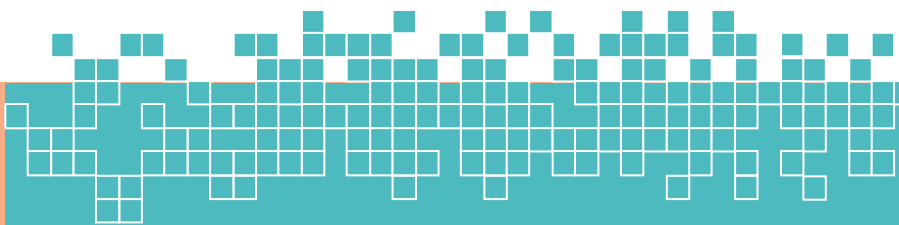
สำหรับปัญหา อุปสรรค ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติฯ คือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับอดีตที่หลายหน่วยงานยังไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และการมีกฎหมายฉบับดังกล่าว

ปัจจุบันร่างพระราชบัญญัติฯ อยู่ในชั้นการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อพิจารณาต่อไป

คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ ได้มีการพิจารณาติดตามความคืบหน้าการจัดทำและการขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... มาอย่างต่อเนื่อง และร่างพระราชบัญญัติฯ กำหนดอยู่ในแผนปฏิรูปประเทศ และเป็นกฎหมายปฏิรูป และในชั้นการพิจารณาของฝ่ายนิติบัญญัติเป็นการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ดังนั้น เมื่อมีรัฐบาลชุดใหม่ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรจะต้องมีการหารือกับกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อให้มีการผลักดันร่างพระราชบัญญัติฯ ต่อไป

*****

ส่วนที่ ๔

สรุปประเด็น

เรื่อง การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

สรุปประเด็น ยุทธศาสตร์ นโยบาย Action Plan และแนวทางการดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนา คุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งความสำเร็จของการดำเนินงานที่ผ่านมา

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนา การคุ้มครอง และส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สร้างกลไกการทำงานในลักษณะภาคีหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการคุ้มครองสิทธิและความหลากหลายทางวัฒนธรรม

กำหนดกรอบการทำงาน ภายใต้กลยุทธ์ ๓ สร้าง ได้แก่

๑) การสร้างองค์ความรู้

๒) การสร้างคน/เครือข่าย และ

๓) สร้างเงื่อนไขทางสังคม

การขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ มีแนวคิดส่งเสริมให้ชุมชนชาติพันธุ์ ดำรงวิถีชีวิตบนฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ผสมผสานและปรับให้เข้ากับความรู้และบริบทสมัยใหม่และสร้างการมีส่วนร่วม โดยปัจจุบันมีการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษแล้ว ๑๔ พื้นที่ และเตรียมประกาศเพิ่มอีก ๔๐ พื้นที่

๒. สำหรับความสำเร็จในการดำเนินงาน เห็นว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รับข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์นำไปขับเคลื่อน เช่น เรื่องเขตพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้ข้อเสนอ และได้มีการดำเนินงานในหลายพื้นที่ร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงเห็นว่าเมื่อมีการนำองค์ความรู้มาสู่การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย จะเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่มีความชัดเจน รวมทั้งการขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... นับว่าเป็นความก้าวหน้าที่มีความสำคัญในการดำเนินงานเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์

สรุปประเด็น ความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาการให้สัญชาติไทยแก่กลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังมีความล่าช้า และประเด็นที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรเห็นว่ากฎหมาย ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ควรที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไข

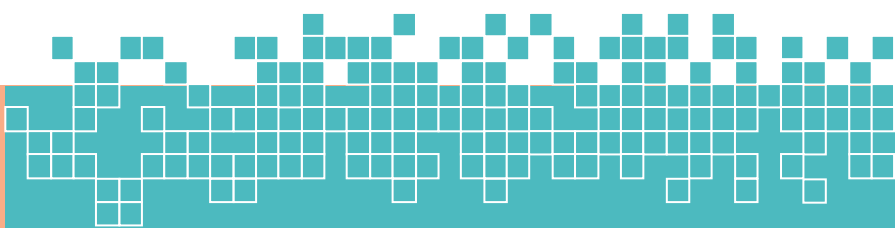
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เห็นว่า ปัญหากลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังไม่ได้รับสถานะทางกฎหมาย/หรือได้รับสัญชาติไทย ไม่ได้อยู่ที่กฎหมาย ระเบียบ แต่อยู่ที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาอนุมัติให้สัญชาติอันเนื่องมาจากเหตุผลหลายประการ เช่น มีกระบวนการตรวจสอบที่ล่าช้า ปัญหาคอรัปชั่น เป็นต้น โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้มีการดำเนินงานเรื่องดังกล่าวในพื้นที่หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา ร่วมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เพื่อจัดทำเป็นพื้นที่ต้นแบบ ในชุมชนชาวมอแกน ซึ่งมีประชากรประมาณ ๗๐๐ คน โดยใช้วิธีการทำผังเครือญาติ/การทำข้อมูลมานุษยวิทยา **ดังนั้น** การดำเนินงานลักษณะดังกล่าวจะส่งผลให้การพิจารณาให้สัญชาติแก่กลุ่มชาติพันธุ์มีความรวดเร็วขึ้น เนื่องจากการจัดทำผังเครือญาติมีข้อมูลยืนยันตัวบุคคลได้ชัดเจน

โดยการจัดทำผังเครือญาติหรือการสำรวจสาแหรก เป็นข้อมูลหนึ่งในการช่วยยืนยันว่าบุคคลดังกล่าวควรที่จะได้รับสัญชาติไทยได้ในระดับหนึ่ง และสามารถที่จะนำบุคคลดังกล่าวไปตรวจ DNA ก็จะสามารถประหยังบประมาณได้ ซึ่งปัจจุบันมีข้อมูลว่าบุคคลกลุ่มชาติพันธุ์ที่ควรได้รับการตรวจ DNA มีจำนวนประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ คน

ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการ คือ มีเจ้าหน้าที่ส่วนกลางทำงานเกี่ยวกับเรื่องสัญชาติ เพียง ๕ คน **ดังนั้น** จึงมีความจำเป็นต้องสร้างคนเพื่อทำงานเรื่องดังกล่าวในระดับพื้นที่ เพื่อที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเรื่องสัญชาติ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ

คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ ได้มีความพยายามในการผลักดันและขับเคลื่อน เรื่อง สัญชาติมาอย่างต่อเนื่อง และเห็นว่าการจัดทำพื้นที่ต้นแบบในพื้นที่หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา ให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์มอแกน โดยใช้วิธีการจัดทำผังเครือญาติถือว่าเป็นหลักฐานส่วนหนึ่งในการพิจารณาขอสัญชาติไทย ที่จะทำให้ผู้มีอำนาจพิจารณาให้สัญชาติเกิดความเชื่อมั่น และมั่นใจในพยาน หลักฐานการขอสัญชาติไทยมากขึ้น รวมทั้งเห็นว่าการจัดทำพื้นที่ต้นแบบดังกล่าว สามารถที่จะนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ได้

สำหรับประเด็นของนายอำเภอที่มีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติให้สัญชาติ โดยส่วนใหญ่มีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว **ดังนั้น** จึงเห็นควรให้มีการสร้างกลไกให้นายอำเภอเกิดความเชื่อมั่นในการพิจารณาอนุมัติให้สัญชาติไทย แก่ผู้ที่มีสิทธิได้รับสัญชาติต่อไป

สรุปประเด็น ประเด็นกรณีเฉพาะการละเมิดสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ขอร้องความคืบหน้า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในประเด็นดังกล่าว ดังนี้

● กรณีของ นายพอลละจี รักจงเจริญ หรือ บิลลี่ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

สำหรับกรณีของนายบิลลี่ นักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนชาวกะเหรี่ยงแห่งบ้านบางกลอยบน-ใจแผ่นดิน โดยเคลื่อนไหวก่อร่วมกับชาวบ้านในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และเตรียมฟ้องคดีต่อเจ้าหน้าที่ กรณีการเข้ารีตทำลายบ้านเรือนและทรัพย์สินของชาวกะเหรี่ยงกว่า ๒๐ ครอบครัว หลังจากที่นายบิลลี่ถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่อุทยานฯ แก่งกระจาน เพื่อนำตัวไปสอบสวน และได้แจ้งว่าได้ปล่อยตัวนายบิลลี่แล้ว แต่ไม่มีบุคคลใดพบเห็นนายบิลลี่อีกเลย

โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้มีการให้ข้อมูลและยืนยันต่อศาลว่า ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอาศัยอยู่เป็นชุมชนดั้งเดิม และยืนยันว่ากลุ่มชาติพันธุ์มีสิทธิที่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ ซึ่งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรเป็นองค์กรวิชาการ โดยหลักการจะมีหน้าที่ทำข้อมูลเชิงวิชาการ สนับสนุนข้อมูลให้ศาลเห็นว่า สิ่งที่ชุมชนดำเนินการไม่ได้ผิดไปจากวิถีการดำรงชีวิตวัฒนธรรม และประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์

นอกจากนี้ เห็นว่าควรมีการเยียวยาครอบครัวของนายบิลลี่ ที่ได้รับผลกระทบจากกรณีดังกล่าว ซึ่งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้เสนอไปยังกองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เพื่อให้ความช่วยเหลือครอบครัวของนายบิลลี่ **ปัจจุบันคดีของนายบิลลี่อยู่ในชั้นการพิจารณาคดีของศาล**

● ชาวกะเหรี่ยงบ้านบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี

๑. การพิจารณาคดีของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านบางกลอย ได้มีการแบ่งกลุ่มการพิจารณาออกเป็น ๔ กลุ่ม

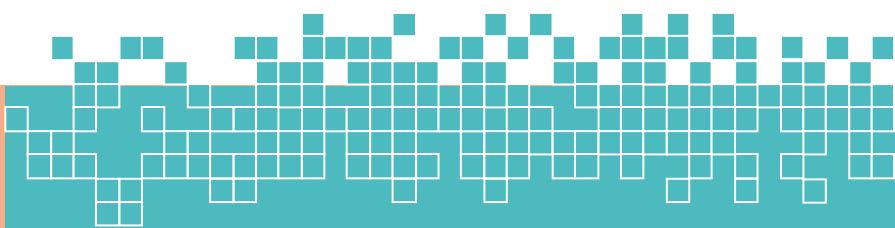
กลุ่มที่ ๑ กลุ่มที่ประสงค์กลับไปดำรงวิถีชีวิตในพื้นที่ดั้งเดิม-ในป่าใหญ่ใจแผ่นดิน

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มที่ยังไม่ต้องการกลับไปอาศัยอยู่ในพื้นที่เดิม และขออาศัยอยู่ในพื้นที่ด้านล่างก่อน

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มที่พร้อมจะอาศัยอยู่ด้านล่าง

กลุ่มที่ ๔ กลุ่มที่ออกจากพื้นที่ และทำงานในพื้นที่อื่น

สำหรับผู้ที่ประสงค์กลับไปดำรงวิถีชีวิตในพื้นที่ดั้งเดิม-ในป่าใหญ่ใจแผ่นดิน มีประเด็นสำคัญ ๒ ประการ คือ การไม่ได้รับจัดสรรที่ดินหรือพื้นที่ทำกินมากกว่าร้อยละ ๘๐ และมีความเชื่อว่าพื้นที่ในป่าใหญ่ใจแผ่นดินเป็นจิตวิญญาณของตน และมีความผูกพันในพื้นที่

๒. สำหรับประเด็นการดำเนินคดีกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอย ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ จำนวน ๒๔ คน และเด็ก จำนวน ๑ คน ในความผิดตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๔๘ และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ ได้มีการยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการไปแล้วว่า การฟ้องคดีดังกล่าวไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ แต่หากพนักงานอัยการยืนยันที่จะดำเนินคดีต่อไป ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร จะยืนยันข้อมูลของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นกรกลับเข้าไปอาศัยอยู่ในพื้นที่เดิม และมีหลักฐานภาพถ่ายทางอากาศที่ชัดเจน และเป็นพื้นที่ที่ได้มีการอาศัยอยู่ก่อนที่จะมีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ และขอยืนยันว่าเป็นสิทธิเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ในการเข้าไปทำกินในพื้นที่ดังกล่าว

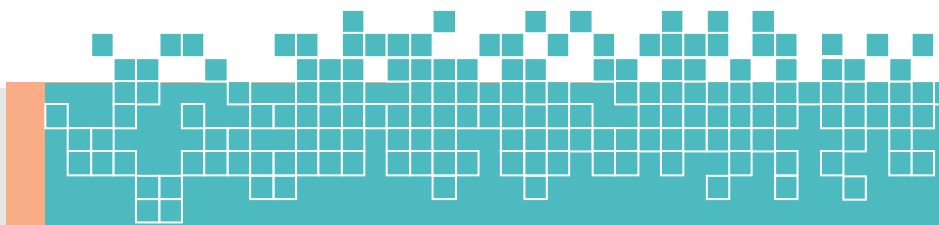
๓. สำหรับการประเมินความพึงพอใจในการทำงานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอย ตามมติในการแก้ไขปัญหาที่จะให้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอย โดยส่วนหนึ่งสามารถกลับเข้าไปอยู่ในพื้นที่ดั้งเดิมได้ ถือว่าเป็นคำตอบที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญห และเห็นว่า โจทย์ใหญ่ที่ต้องดำเนินการ คือ การทำให้คุณค่าของวิถีชีวิตดั้งเดิม และการรักษาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องการลงมาอาศัยอยู่ด้านล่างให้มีชีวิตที่ดีขึ้น

คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ มีความเห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบางกลอย สามารถที่จะสะท้อนให้เห็นได้หลายปัญหา เช่น ปัญหาที่ดินทำกิน ปัญหาที่อยู่อาศัย การบุกรุกพื้นที่ป่า การละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นต้น และเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์ทั่วประเทศ ดังนั้น เห็นว่ารัฐบาลควรที่จะต้องมีแนวทางการแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ทั่วประเทศอย่างจริงจัง

สรุปประเด็น สถานะ ความคับหน้า ปัญหาอุปสรรคสำคัญ และข้อขัดข้องของการจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. ....

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๐ บัญญัติไว้ว่า “รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิต ในสังคม ตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย”

ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิของชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีสิทธิเสมอภาคอย่างไม่เลือกปฏิบัติ เน้นวางกลไกในการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาบนหลักการ ๓ ประการ ดังนี้ ๑) คุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรม ๒) ส่งเสริมศักยภาพกลุ่มชาติพันธุ์ และ ๓) สร้างความเสมอภาคบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้ขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติฯ โดยมีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และนำความคิดเห็นที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็น มาพิจารณาปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติฯ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของปัญหา และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

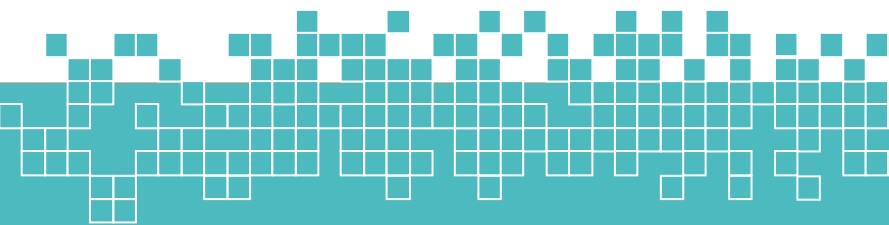
สำหรับปัญหา อุปสรรค ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติฯ คือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับอดีตที่หลายหน่วยงานยังไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และการมีกฎหมายฉบับดังกล่าว

ปัจจุบันร่างพระราชบัญญัติฯ อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อพิจารณาต่อไป

คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ ได้มีการพิจารณาติดตามความคืบหน้าการจัดทำและการขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... มาอย่างต่อเนื่อง และร่างพระราชบัญญัติฯ กำหนดอยู่ในแผนปฏิรูปประเทศ และเป็นกฎหมายปฏิรูป และในขั้นตอนการพิจารณาของฝ่ายนิติบัญญัติเป็นการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ดังนั้น เมื่อมีรัฐบาลชุดใหม่ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรจะต้องมีการหารือกับกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อให้มีการผลักดันร่างพระราชบัญญัติฯ ต่อไป

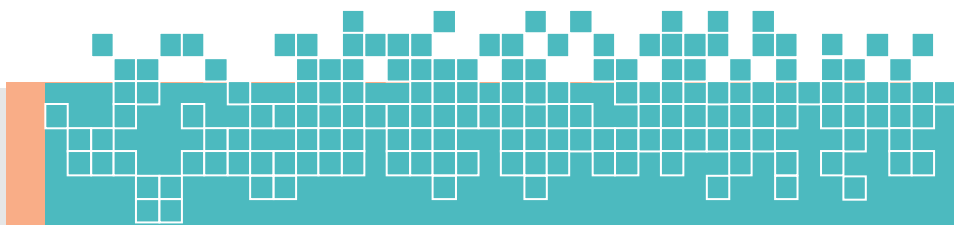

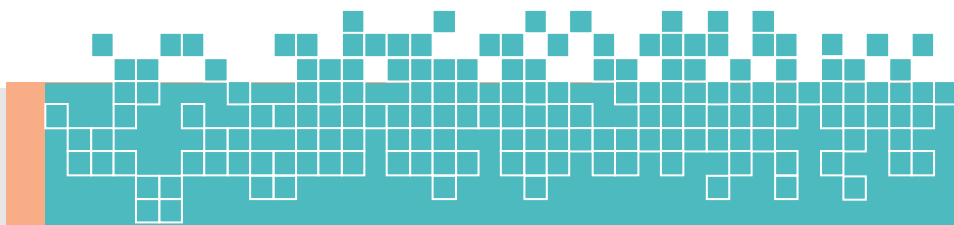
*****

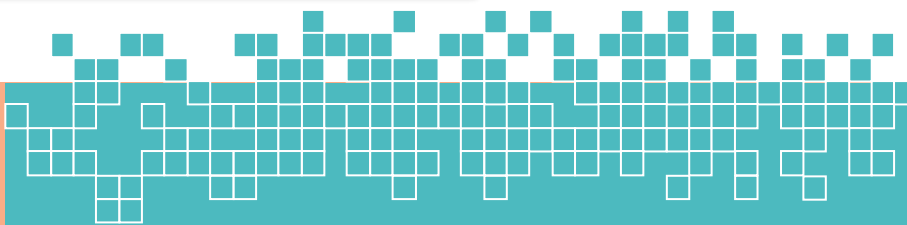

ส่วนที่ ๕

ประมวลภาพการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ พื้นที่การเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

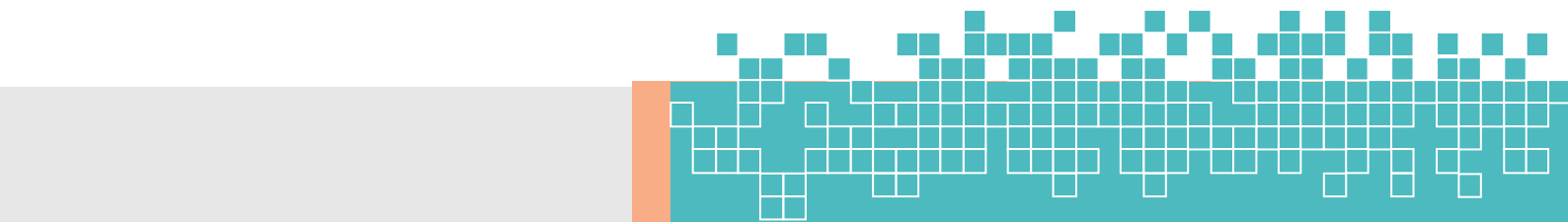

ภาคผนวก

ใจแผ่นดิน : เก้าปี “พอละจี” สามสิบปี “บ้านบางกลอย”

ประสาร มฤคพิทักษ์ : pmarukpitak@yahoo.com

เก้าปี “พอละจี”	สามสิบปี “บ้านบางกลอย”
ลำเค็ญในรอกคอย	ยุติธรรมไม่เคยเลื่อนคลาย
เรือนพักเป็นเรือนเพลิง	กระเจิดกระเจิงแตกกระจาย
ไร้หมูนเวียนวอดวาย	ทิ้งรกร้างกลางพนา
บิลลี่ก็บินลับ	บินหายวับไม่รำลา
คืนถิ่นถูกตีตรา	ว่าบุกรุกอุทยาน
น้ำตายงแห่งเหือด	แต่น้ำใจไม่เดือดดาล
วาดหวังว่าภัยพาล	จะยุติชะตากรรม
มีกายไว้ให้เจ็บ	และมีใจไว้ให้จำ
ต้องคืนความเป็นธรรม	ความเป็นไท “ใจแผ่นดิน”

เมื่อ 23 เม.ย .66 เวลา 17.30 น. ณ ห้องอเนกประสงค์ ชั้น 1 หอศิลป์วัฒนธรรม กทม.
มีเวที “เส้นทาง ความหวัง ความยุติธรรม 9 ปี บิลลี่ พอละจี รักจงเจริญ ยังไม่ได้กลับบ้าน”

หลังรายการเสวนา ตัวแทนภาคี SAVE บางกลอย อ่านแถลงการณ์สรุปว่า

“เรายืนยันจะติดตามเรียกร้องความเป็นธรรมสู่ครอบครัวเหยื่อผู้ถูกบังคับสูญหายโดยรัฐ ติดตามเร่งรัดให้เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาทางคดีความให้กับพี่น้องบางกลอยที่ถูกจับกุม ดำเนินคดีในข้อหาบุกรุกอุทยานแห่งชาติ รวมถึงราชขอประกาศสืบทอดเจตนากรรมของ บิลลี่ พอลละจี รักจงเจริญ ที่มีความฝันอยากจะทำกลับขึ้นไปใช้ชีวิตตามวิถีอย่างสงบสุข ณ บ้านบางกลอยบน-ใจแผ่นดิน ให้พี่น้องบางกลอยที่ประสงค์จะกลับขึ้นไปบรรลุป้าหมายให้จงได้”

กรณีบางกลอยแบ่งเป็น 2 เรื่องที่เกี่ยวข้องกัน

1. เรื่องคดี บิลลี่ พอลละจี นักต่อสู้เพื่อสิทธิชุมชนของชาวกะเหรี่ยงบางกลอย ที่สูญหายไป 9 ปีแล้ว
2. การกลับคืนถิ่น “ใจแผ่นดิน” ของชาวกะเหรี่ยงดั้งเดิม

เรื่องคดีบิลลี่สูญหาย

ปี 2562 กรมสอบสวนคดีพิเศษ พบหลักฐานโครงกระดูกของบิลลี่ พอลละจี ในถังน้ำมัน ซึ่งพิสูจน์ทางดีเอ็นเอ พบว่าเป็นกระดูกของบิลลี่ ทำให้อัยการสูงสุดสั่งฟ้องนายชัยวัฒน์ ลิ้มลิขิตอักษร อดีตหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานกับพวกรวม 4 คนในข้อหาร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

24 เม.ย. 66 / 9.00 น. น.ส. พิณนภา พุกษาพรรณ หรือ มীনอ ภรรยาของบิลลี่ และนาง โปเราะจี รักจงเจริญ แม่ของบิลลี่ เข้าให้การที่ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง ในฐานะพยานโจทก์

คดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม หลังจากเหตุการณ์ผ่านไป 9 ปี ผลคดีจะเป็นเช่นไร อยู่ที่การพิจารณาวินิจฉัยของศาลสถิตย์ยุติธรรม

ยังมีคดีที่ชาวบ้าน ที่กลับคืนถิ่นใจแผ่นดิน แต่ทางการนำเฮลิคอปเตอร์ไปจับกุมชาวกะเหรี่ยง 80 กว่าคน ขณะนี้มี 29 คนถูกสั่งฟ้องดำเนินคดีข้อหาบุกรุกป่า เป็นคดีที่น่าศึกษาว่าชาวบ้านที่อยู่อาศัยบริเวณนั้นมาแต่เดิม กลับกลายเป็นผู้บุกรุกที่ดินของตนเองไปได้อย่างไรกัน

ความจริงแล้วคดีนี้ อัยการสูงสุดมีอำนาจที่จะสั่งไม่ฟ้องได้ เพราะกฎหมายเปิดช่องไว้ให้ว่า หากไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ อสส. วินิจฉัยสั่งไม่ฟ้องได้

มีความจริงเชิงประจักษ์ ดังนี้

1. มติ ค.ร.ม. เมื่อ 3 สค. 2553

เรื่องแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ประเด็นการจัดการทรัพยากร ระบุว่า “ยุติการจับกุม และให้ความคุ้มครองกับชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ที่เป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม” (ทส.มท.)

“ส่งเสริมและยอมรับระบบไร่หมุนเวียน ซึ่งเป็นวิถีวัฒนธรรมทางกะเหรี่ยงที่เอื้อต่อการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และวิถีชีวิตพอเพียง รวมทั้งผลักดันให้ระบบไร่หมุนเวียนของชาวกะเหรี่ยงเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม” (ทส.กษ.วธ.)

2. ยุทธการตะนาวศรี

ในการอพยพชาวกะเหรี่ยงระลอกที่ 2 จากบ้านบางกลอย (ใจแผ่นดิน) มาอยู่บางกลอยล่าง ปรากฏว่าระหว่างปี 2553-2554 เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ สนธิกำลังกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง ได้ จุดไฟเผาบ้านเรือนและยุ้งฉางของชาวกะเหรี่ยง จำนวน 98 หลังคาเรือน ถูกเพลิงผลาญจนพินาศเพื่อ บังคับให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่ เป็นตราบาปอีกครั้งหนึ่งของภาครัฐที่กระทำต่อประชาชนอย่างไร มนุษยธรรม

3. คำสั่งศาลปกครองสูงสุด

12 มิถุนายน 2561 ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งให้กรมอุทยานแห่งชาติฯ “ชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนให้แก่ นายโคอิ หรือคออี้ มิมิ กับพวกรวม 6 คน กรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมอุทยานฯ เข้ารีดถอนเผาทำลายทรัพย์สินและสิ่งปลูกสร้างที่อยู่อาศัยของนายโคอิ กับพวก เนื่องจากเมื่อพิจารณา ถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ในคดีนี้ประกอบข้อเท็จจริง ปรากฏว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ ของกรมอุทยานฯ สามารถใช้ดุลพินิจ ไม่ใช่มาตรการที่มีความรุนแรง กระทำต่อสิ่งปลูกสร้างและ ทรัพย์สินของผู้ฟ้องคดีทั้งหมดได้ แม้จะมีกฎหมายให้อำนาจไว้ก็ตาม การเผาทำลายสิ่งปลูกสร้างและ ทรัพย์สิน จึงทำให้ผู้ฟ้องคดีทั้งหมดต้องสูญเสียปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต ถือเป็นพฤติการณ์ที่มี ความร้ายแรงกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิในการดำรง ชีวิตและสิทธิในทรัพย์สิน อันเป็น สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย.....”

4. ชุมชนดั้งเดิม

หมู่บ้าน “ใจแผ่นดิน” หรือบางกลอยบนนั้น ปรากฏตามหลักฐานของกรมแผนที่ทหารบก แจ่มชัดว่า ในปี 2455 มีบ้าน “ใจแผ่นดิน” เกิดขึ้นแล้ว ปู่คออี้ หรือโคอิ มิมิ มีบัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งระบุว่าเกิดในปี 2454 เป็นการเกิดก่อน พรบ. ป่าไม้ฉบับแรก 30 ปี (พ.ศ. 2484) และเกิดก่อน พรบ. อุทยานแห่งชาติฉบับแรก 50 ปี (พ.ศ. 2504)

5. ไร่หมุนเวียน

นักวิชาการหลายสำนักลงพื้นที่ ศึกษาวิจัยจากพื้นที่จริง ยอมรับตรงกันว่า ไร่เลื่อนลอย คือการทำไร่แบบปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด เป็นการ ปลูกพืชจนดินเสื่อม หหมดความอุดมสมบูรณ์ ปลูกพืชไม่ได้อีกต่อไป

ส่วนไร่หมุนเวียน ชาวบ้านจะปลูกพืชหลากหลาย นอกจากข้าว ยังปลูกพริก เผือก มัน ถั่ว งา มะเขือ พักทองและพืชอื่นๆ ผสมกันไป เป็นการปลูกไว้กินเอง พอพันธุ์ลูกเก็บเกี่ยว ก็จะย้ายไปทำไร่ ในพื้นที่ถัดไป วงจรจะเป็นเช่นนี้จนครบ 7 ปี ก็จะกลับมาที่ไร่เดิมใหม่ ซึ่งเนื้อดินจะกลับมาอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติด้วยตัวเอง

ด้วยอคติทางชาติพันธุ์ที่คิดว่า “เขาเป็นอื่น” และไม่ยอมรับในการดำรงวิถีภูมิปัญญาไร่หมุนเวียน ใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติเพื่อการมีอยู่มีกิน แต่กลับถูกตอบแทนด้วยการรุกไล่และเผาบ้านเรือนทรัพย์สิน นำไปสู่เงื่อนไขปมขัดแย้งที่ราวลึกจนยากจะแก้ไข

ในที่สุด กก.อิสระเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและแก้ไขปัญหาชุมชนกะเหรี่ยงบางกลอย ซึ่งมีนายอนุชา นาคาศัย เป็นประธานได้ทำสรุปและทำบันทึกบนพื้นฐานของการตรวจสอบความเป็นจริงอย่างรอบด้าน นำเสนอผ่านนายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค เลขาธิการนายกรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ลงนามเห็นชอบ เมื่อ 19 เม.ย. 66 ในแนวทางที่ กก.นำเสนอโดยสรุปคือ

1. ให้ตั้งคณะทำงานสำรวจข้อมูลครัวเรือนชาวกะเหรี่ยงบางกลอยที่ประสงค์จะกลับไปดำเนินชีวิตแบบไร่หมุนเวียนที่บ้านใจแผ่นดิน (เดิม) ซึ่งมีจำนวน 150 คน และที่ประสงค์จะอยู่บางกลอยล่างจำนวน 732 คน

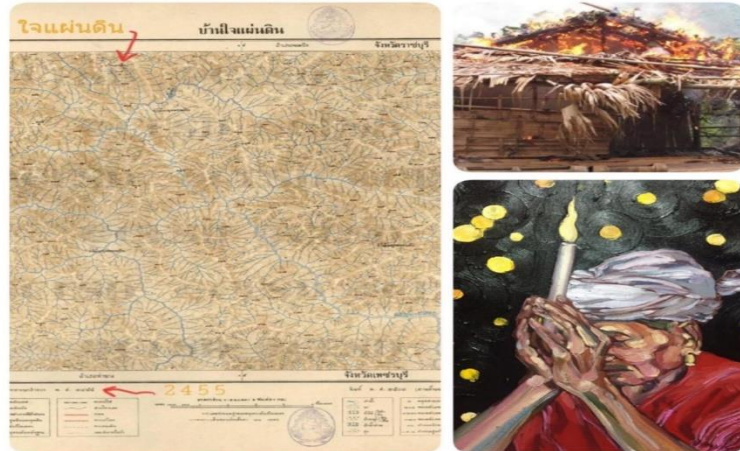
2. เห็นชอบแนวทางแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามที่ กก. เสนอ โดยให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งคณะทำงานร่วม 3 ฝ่าย ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนกลุ่มชาติพันธุ์ กรรมการอิสระ และผู้แทนกระทรวง ทส. ร่วมดำเนินการสำรวจการใช้ประโยชน์พื้นที่ตามวิถีวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงบางกลอย จัดทำแผนที่ระบุขอบเขตการใช้ที่ดินและดูแลการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างสมดุลและยั่งยืนต่อไป

นายอภิรักษ์ ธรรมเสนา นักวิชาการในนามของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ซึ่งร่วมกับชาวบ้านและภาครัฐในการร่วมคิด ร่วมหารือ ร่วมทำงาน เรื่องกะเหรี่ยงบางกลอยมาตลอด ซึ่งให้เห็นว่า

“นับเป็นมิติใหม่ในการทำงานร่วมกันของภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคประชาชน เปลี่ยนความเป็นคู่ขัดแย้งมาเป็นความร่วมมือกัน บนพื้นฐานเคารพข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์แห่งวิถีชีวิตชุมชนกะเหรี่ยง การที่มีชาวกะเหรี่ยงแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ทั้งกลับไปอยู่ที่เดิม กับกลุ่มที่มาอยู่ที่ใหม่ ทำให้ได้บทเรียนเชิงเปรียบเทียบที่มีคุณค่าต่อการศึกษาวิจัยในเวลา 5 ปี นับจากนี้ไป หากจัดการได้ดี

ย่อมมีผลที่เป็นคุณต่อทุกฝ่ายและยังมีเงื่อนไขข้อต่อการขึ้นทะเบียนอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นมรดกโลกด้วย”

มหากาพย์บิลลี่ 9 ปี บ้านบางกลอย 30 ปี สะท้อนว่าวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมเป็นทั้งอัตลักษณ์และภูมิปัญญาที่พึงเคารพ หากมีการคุกคาม เบียดเบียนอย่างไม่เป็นธรรม ชาวบ้านพร้อมสู้ และไม่ยอมจำนน

ไมตรีจิต ต้องแทนที่ความเป็นอธิ ผู้เสียเปรียบกว่าควรได้รับความเอื้ออาทร
เมตตาธรรม ต้องมีค่าและสำคัญกว่าการเอาถูกเอาผิดตามตัวบทกฎหมายดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสว่า “กฎหมายต้องรับใช้ความเป็นธรรม ไม่ใช่รับใช้ตัวบทกฎหมายเอง”

ปู่คออี้ มีมิ ปราชญ์กะเหรี่ยงที่ล่วงลับไปแล้ว เปล่งวาจาที่มีค่ายิ่งนักว่า

“เราไม่ได้โกง หรือแย่งชิงที่ดินของใครมา

เพราะน้ำนมหยดแรก เราก็กินที่นี่

ข้าวเม็ดแรก เราก็กินที่นี่

รอยเท้าแรก เรากีย่ำที่นี่

เราอยากกลับไปอยู่ที่ใจแผ่นดินเหมือนเดิม”

ปรารถนาของปู่ จะเป็นจริงได้แค่ไหน เพียงไร ต้องติดตามดู /